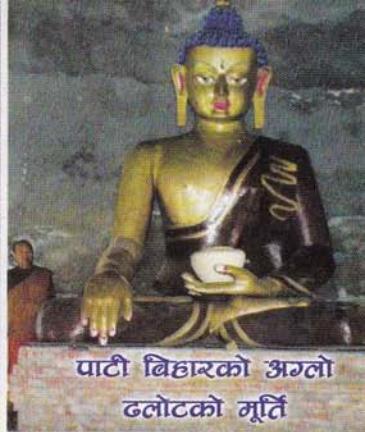

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

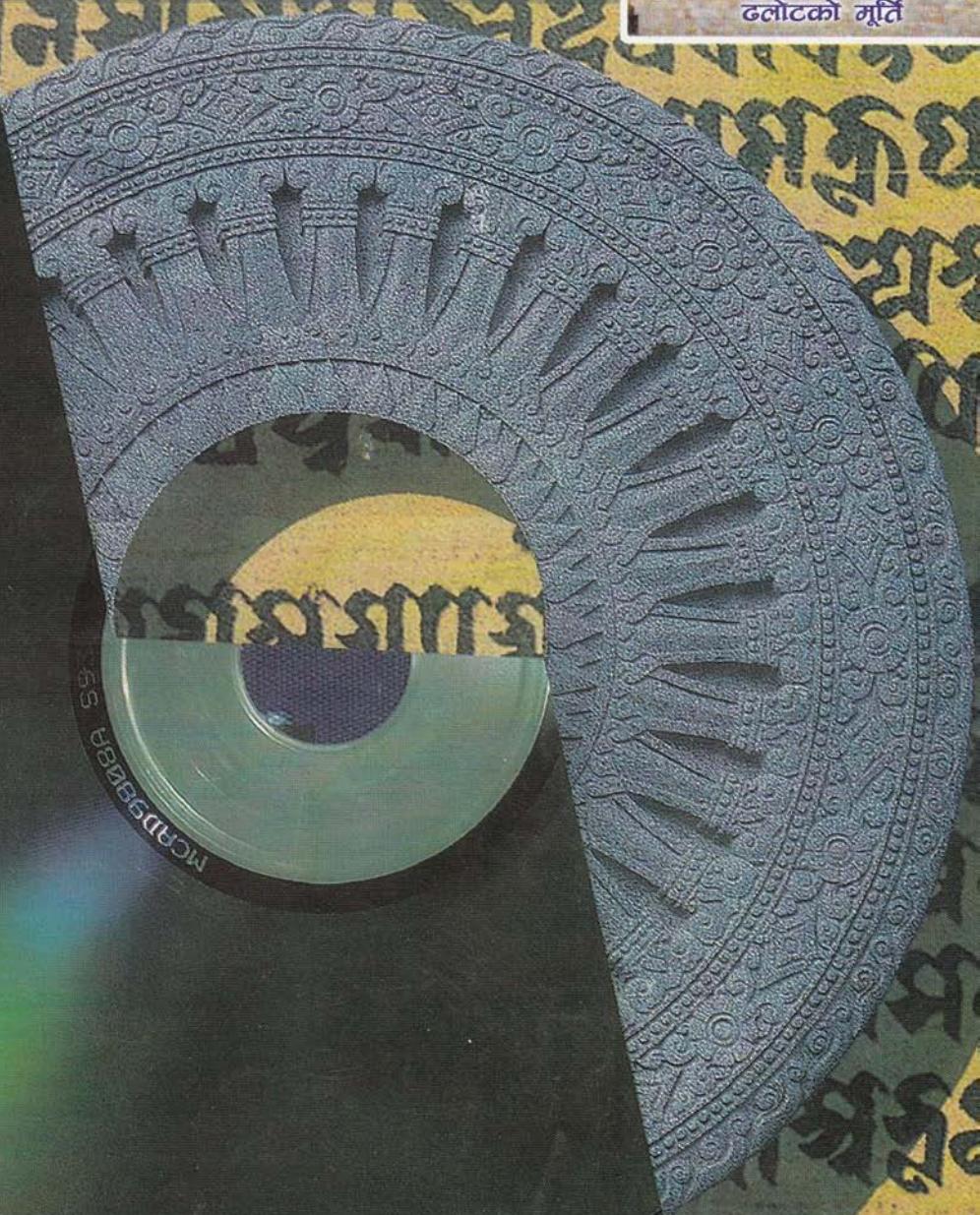
आनन्दभूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३० अंक ९ मिला पूर्णिमा

पाटी विहारको अग्लो
ठलोटको मूर्ति

MCA 588A 55

The History of the Tipitaka Computerization Project

आनन्दभूमि

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

२०५९ मिला पुन्ही माघ पूर्णिमा वर्ष ३० अंक ९
बु.स. २५४६ ने.स. ११२३

The Ananda Bhoomi (Year 30, Vol.9)
A Buddhist Monthly : Jan/Feb 2003

बुद्ध चर्चनामृत

जयं वेरं पसवति दुक्खं रोति पराजितो ।
उपसन्तो सुखं रोति हित्वा जयं पराजयं ॥

विजयले शत्रु उत्पन्न गराउँछ पराजित व्यक्ति
कुख्यपूर्वकसुत्तु शान्त पुरुष जय र पराजयाई
त्यागेर सुखपूर्वक सुत्तु ।

धर्मो द्वये रक्खति धर्मचारि ।

धर्मो सुटिण्णो सुखमावहाति ।
एसानिसंसो धर्मे सुटिण्णो ।

न दुर्गतिं गच्छति धर्म द्यारी ति ॥

धर्मको आचरण गर्नेलाई धर्मले रक्षा
गर्दछ । धर्मगुरार आचरण रात्रो भाषको व्यक्तिलाई
जहाँ गएपनि सुख हुँछ । धर्मचारी कहिलेपनि
दुर्गतिमा पर्नें । धर्मको आचरण गरेना यस्तो कल
प्राप्त हुँछ ।

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

प्रमुख सल्लाहकार

भिक्षु कुमार काशयप महास्थविर (अध्यक्ष, आ.कु.विहार)

निर्देशक

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर (प्रमुख, विश्वशान्ति विहार)

सम्पादक

कोण्डन्य

सह-सम्पादकहरू

भिक्षु निग्रोथ (विश्व शान्ति विहार, ४८२९८४)

राजु महर्जन (गोद्धे, ५३७८८९)

फल्समान शाक्य, ओकुवहाल, ५३१४४८

विशेष सहयोग

त्रिभुवनधर तुलाधर, भुलेख, २६३३००

सल्लाहकारहरू

भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.गुठी)

तीर्थ नारायण मानन्धर (अध्यक्ष आ.कु. दायक सभा)

कम्प्यूटर सज्जा

राजु गौतम, प्रज्वला महर्जन, मदनलाल श्रेष्ठ

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी

प्रमुख व्यवस्थापन तथा सह-प्रकाशक

सुखी होतु नेपाल

वितरण व्यवस्थापन

संघरत्न डंगोल, राकेश महर्जन, राजेन्द्र महर्जन,

आर्थिक व्यवस्थापन

सुरेश महर्जन, सुज महर्जन, विनोद महर्जन,

उत्तमधर महर्जन

सहयोगीहरू

बुद्ध जयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), अ करुणावती,
नरेशवज्जार्याचार्य (बुट्टवल), हरिगोपाल महर्जन, गंगाराम
महर्जन, पेमा श्रेष्ठ, सरिता अवाले, सुनकेशरी श्रेष्ठ
(बनेपा), उमिला महर्जन, विकास तामाङ, माईकल
श्रेष्ठ, विकाश महर्जन, अजय शाक्य ।

सम्पर्क कार्यालय

सुखी होतु नेपाल,

बुद्ध विहार भूकुटीमण्डप, पो.ब.न. ९९३, काठमाडौं

फोन: फ्याक्स २२६७०२ ४८२८५० E-mail: sukh@ntc.net.np

वार्षिक ग्राहक तरीनी सहयोग गर्ने ।

गताङ्कमा प्रकाशित आनन्द भूमि

आनन्द भूमि

The Ananda Bhumi

प्राप्ति

Be Happy

Keep Others Happy

विषय सूची

विषय	लेखक	पृष्ठ
अग्नो बुद्ध मूर्ति	धर्मसुन्दर शाक्य	४
विशुद्धि मार्ग एक दृष्टि	भिक्षु विपस्ती	५
बोधि वृक्षतिर रूमलिदै	घनश्याम राजकर्णिकार	११
बुद्धोपदेश र नैतिक पक्ष	कोण्डन्य	१३
महिला भएके कारण	वसन्त महर्जन	१७
अशान्त नेपाललाई	भिक्षु कुमार काश्यप	१९
ऐतिहासिक चारुमति	सायमि के. रवि	२०
बेद शास्त्र ...	आनन्द कौशल्यायन	२२
Tripitaka	Dhammadaya	२४
बुद्ध छन्त गन मालेगु	बुद्धरत्न शाक्य 'क'	२६
Inventory of Baha..	Purna Chandra Shakya	२७
Knowledge is	Surammavati	२७
Buddhism The Most...	Vivekananda	२८
बौद्ध गतिविधि	सुखी होतु डेस्क	२९

*Best wishes to
all
living beings*

Ajay Emporium

NAGHAL TOLE
KATHMANDU, NEPAL

May all being be
Happy & Well

**DAMPA
ENTERPRISES**

Tibetan Raw Wool,
Pashmina & Silk Yarn
Wholeseller

Tel : 270828 (Off.) 272945 (Res.)
Fax : 278926, 484129 (Show room)
Mobil : 981020922
Swayambhu (Ring Road)
Kathmandu – 15, Nepal

बुद्धधर्म र संचार माध्यम

बुद्धले बुद्धत्वज्ञान लाभ गरिसकेपछि आफूमा निहित धर्म, दर्शन जानलाई जनमानससमक्ष पुऱ्याउने निधो गरिसकेपछि सर्वप्रथम पञ्चवर्गीयहरूलाई धर्मचक्रप्रवर्तन सूत्र देशना गर्नुभयो । बुद्धले धर्मदेशनालाई बहुजन हित-सुखकोलागि धर्म उद्धोष, धर्मरूपी चक्रलाई घुमाउने प्रयास, प्राप्त जानलाई जनमानस समक्ष बुलन्द पार्नु भएको पहिलो क्षणको रूपमा मानिन्छ । यसको लगतै यशपुत्र र उनका ५४ जना साथीहरूले जतिवेला बुद्धोपदेश धारणगरी गृहस्थाश्रमवाट प्रव्रजित जीवनमा प्रवेशगरी हृदय परिवर्तनको भाव प्रस्फुटन गरे त्यसपछि बुद्धले ६० जना ती चेलाहरूलाई चरय भिक्खुबे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय.... को नारा दई आफूहरूमा भएको जानलाई लौकजनको हितसुखको लागि एउटा बाटोलाई दुईजनाले प्रयोग नगर्न र एउटै गाउँमा दुईजना प्रवेश नगरी छ्वाइएर संचार गर, प्रचार-प्रसार गर भन्नुहुँदै स्वयं आफूपनि धर्म संचारमा लानुभयो । यसरी ६१ जना अरहतहरू विभिन्न मार्गहरूमा छ्वाइएर एउटा गाउँवाट अर्को गाउँमा, एउटा नगरबाट अर्को नगरमा, एउटा देशवाट अर्को देशमा प्रवाहित (संचारित) हुँदै गरेको त्यो क्षण कस्तो होला : सोचनीय छ, सुन्दै पनि हामीमा प्रेरणाको संचार हुनसक्छ । आधुनिक अत्याधुनिक प्रविधियुक्त विकासको परिवेशमा हुँर्कएकाहरूका लागि त धर्मिक कथा जस्तो मात्र आभाष पनि हुनसक्छ । त्यस्लाई हामीले आदर्शकै दायरभित्र गाभ्ने गरिरहेदा हामी आलोचनाको परिवन्दमा गाभिन गइरहेका छौं ।

बुद्धार्थ निर्दिष्ट चरय भिक्खुबे चारिकं तत्कालीन जनमानसमा संचारको यौटा सशक्त माध्यम भएको कुरालाई नकार्न सकिदैन । उनको यो संचार नीतिले त्यतिवेलाको जनमानसमा ठूलो वैचारिक कान्ति कै रूप लियो । परिणामतः बुद्धोपदेशलाई आत्मसात गर्नेहरू द्रुतगतिमा वृद्ध भए अनुरूप अनुयायीहरू भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक उपासिकाहरू संगठित रूपमा आगाडि बढे । अझ बुद्धको महापरिनिर्वाण पछि त उनका चेलाहरूमा वैदिक-द्वन्द्वकावीच अनेकतामा देखिए र पनि सबैले बुद्धोपदेशलाई नै आधारभूमि बनाई आ-आफूनो मतलाई प्रचार प्रसारमा आगाडी बढाए । अन्ततः इशाङ्को पहिलो शताव्दीकै शुरुवातमा बुद्धोपदेशको मूलग्रन्थ मानिने त्रिपिटक श्रीलकामा बटटारामिनी राजाको समयमा लिपिपद भएको मानिन्छ । १९ औं शताव्दीमा आडपुदा वर्षमार्को मण्डलेमा २१ औं शताव्दीमा वैकको बुद्धमण्डलमा सारा त्रिपिटक सिंहमरमरमा कुदिने जस्तो अद्भूत कार्य सम्पन्न भयो । वस्तुतः दुगामा लेखिएको संसारकै सबैभन्दा ठूलो कितावका रूपमा पहिचान दिने त्यस्तो अद्भूत कार्य सम्पन्न गर्नेमा जति अद्भाले कार्य गयो त्यति नै समर्पण र त्यागमय भावनाले संघाएको देखिन्छ ।

आजको युग Computer को युग, यसवाट कोहिपनि अलग वस्तु नसकिने स्थिति श्रजना भएको जो कोहिले अनुमान गर्न सकिने विषय हो । कम्प्युटरका चिप्सलाई भेगा-जिगा वाइट-डिभिड जस्ता प्राविधिको प्रयोगमा त्याउने कार्यको सफलतापछि आज हरेक कुराहरू कम्प्युटरकै सहायमा गर्ने कार्य भैरहेकोछ । चिप्स सिडिमा एउटा किताव मात्र होइन पुस्तकालय नै अटाउने भएको छ । अझ इन्टर नेट प्रणालीले त ससारलाई एउटा कोठामा बर्यी चियाउन हुनेगरी सागुरो बनाइदिएको छ । कम्प्युटरको प्रभाव जतातै छताछुल्ल हुनेकम जारी छ । परिणामतः आज संसारमा संचार माध्यमलाई यौटा अपूर्व क्रान्ति नै मानुपर्ने भएको छ, जस्तै धर्म, राजनीति, समाज शिक्षाले भन्दा द्रुतगतिमा मानिसको जनजीवन प्रभावित गर्ने कार्य गरिरहेको छ । संचारको माध्यममा अत्याधुनिक प्रविधि एकपछि अर्को अवलम्बन गर्ने तर्फ सबै आगाडी बढीरहेका छन् ।

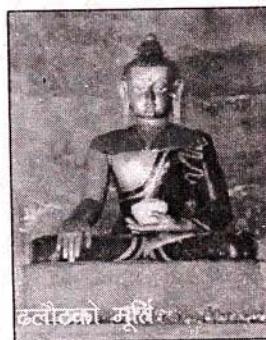
आधुनिक संचारको विकासवाट आज बुद्धधर्मलाई पनि विरत हुन सक्दैन । बुद्धधर्म पनि आधुनिक इन्टरनेट संसारमा प्रवाहित भैसकेको छ । प्रतिस्पृद्धांतमक संचारको जगतमा बुद्ध धर्मलाई कम्प्युटरमा सुलभ गर्ने कार्यमा आज थाइल्याण्डको धर्मकाया फाउण्डेशन, विषयना विशोधन विन्यास-इगतपुरी, टाइवानको कॉर्पोरेट वडी फाउण्डेशन, पालिटेक्स्ट सोसाइटी-लण्डन, विशेषतः अष्ट्रेलियन, अमेरिकन बुद्धिष्ठहरू तदारुकानाकासाथ लागीपरेका छन् । आज हामीलाई buddhanet.com/buddhism.com/theravadabuddhism.com जस्ता website हरूको व्यवस्था भैसकेका छन् । वैरैले गन्ध प्रवचन आदि सिडीमा त्याइरहेका छन् भने पूजापाठ समेत सिडीमा आइसकेका छन् । यी सब संचारमा देखिएको द्रुतगतिको विकास परिणाम स्वरूप आगाडी बढीरहेका हुन् ।

बुद्धजनमध्यमी नेपाल अधिराज्यमा पनि बुद्धधर्मलाई संचारको क्षेत्रमा व्यवस्थित पाईजानुपर्ने सोच अनुरूप आधुनिक प्रणालीमा ज्ञानमाला भजन सिडिमा देखिए भने केतिपय बुद्धसंस्थाहरू पनि website मा आफूनो पहिचान चिनाउने कार्यमा लागेकाछन् । वस्तुतः नेपालको परिप्रेक्षमा अत्याधुनिक प्रणालीमै आवद्ध रहेर धर्मलाई संचार क्षेत्रमा लानुपर्द्ध भन्दा शतप्रतिशत ठीक हुँदैन । व्यवहारतः पव-पविका, रेडियो, टिभि. जस्ता माध्यमलाई समेत हामीले आवश्यक मात्रामा सदुपयोग गर्न सकेकाछौं । संचारको महत्व र मूल्य-मान्यतालाई खासै बास्ता गर्न सकेका छैनन भने संचारमा बुद्धधर्मलाई उचितस्थात दिईदैनन् भनी आलोचनामै सीमित भएर समूहगत र सांगठनिक रूपमा समाधान तर्फ मोडून सकेका छैनौ । वोल्नेको पीठो पनि विकछ नवोलानेको चामल पनि विकैन भनेकै हाम्रो भने राष्ट्रियस्तरको बौद्ध सम्मेलन, ज्ञानमाला सम्मेलनजस्ता कुराहरू पनि संचार क्षेत्रमा गौण देखिन्छन् भने अरुको गौण विषयलाई पनि महत्व दिएकाहुँन्छन् । यो किन ? आफैभित्र प्रतिप्रश्न गरौ न ! संचारकर्मीमाझ सम्बन्ध सुमधुर नभएर हो कि ! हामी सम्बन्धित प्रविकालाई समेत नौ केयर गाई भने ... अरुले कसरी ... ? किन चाहियो र हे ... भन्ने मानसिक दायरबाट वाहिर आउने जमको हुनुपर्द्ध ।

आज हामीले विभिन्न विधा जस्तै लेखन, प्रवचन, उद्धोषण अर्क सम्प्रभामा संचार क्षेत्रमा जनशक्तिको वृद्धिगर्न कसिस्न छ ताकि व्यवस्थित ढङ्गमा लिम्न कसिने हुँच । यसको लागि संचारको महत्वमा चायो र बोधको जरुरी छ र पछि हामीले संचार क्षेत्रमा बुद्धधर्मलाई आवश्यकता एवं समसामयिक रूपमा सदुपयोग गर्ने सकिने छ भन्ने आनन्दभूमि ठान्दछ । यस उसले संचार क्षेत्रमा बुद्धधर्मलाई कसरी आगाडि बढाउन सकिन्छ भन्ने तर्फ हामीले कै-कस्तो उपाय अवलम्बन गर्ने हो त्यतातर्फ बैलैमा सजग हात्रौ ।

नेपालकै सबभन्दा अग्लो ढालिएको बुद्धमूर्ति थिमिमा

❖ धर्म सुन्दर विज्ञानी, थिमि

ठोलोदर्शी मूर्ति

ने पालमण्डलको तीन शहर कान्तिपुर, ललितपुर र भक्तपुर पछिको ठूलो शहर थिमि हो । थिमि क्षेत्र भित्र र बाहिर भएको लिच्छविकालीन अभिलेखको आधारमा नेपालमण्डल भित्रको एक किरातिकालीन वस्ति हो भनेर

बुझिन्छ । लिच्छविकालको शिलालेखमा यो क्षेत्रलाई "थेम्मूरा" भनेर उल्लेख गरेको देखिन्छ । आफैनै मौलिक कला, संस्कृति, जात्रापर्वले भरिएको यस क्षेत्र माटोको भाँडाकुँडा र हरियो तरकारीको लागि प्रशिद्ध छ ।

यस क्षेत्रमा रहेको लिच्छविकालीन बौद्ध सम्पदाहरू यत्रत्र फैलिरहेको देखिन सकिन्छ । तसर्थ यहाँ बुद्ध धर्मको प्रचार -प्रसार प्राचीन समयमा नै भएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

विशुद्ध नेवार वस्तिको रूपमा रहेको यस थिमिमा वज्राचार्यहरूको चुडाकर्म गर्ने नौ वटा विहार छन् । त्यस मध्येको पाटी विहार अहिले स्थविरवादी विहारको रूपमा विकास भइरहेको छ । भक्तपुर जिल्लाकै पश्चिम, भेगको सर्वप्रथम स्थापित भएको स्थविरवादी विहार यही नै हो ।

वि. सं. २०२३ सालतिर भक्तपुरको मुनि विहार मा भिक्षु रत्न ज्योतिको उपाध्यायत्वमा प्रव्रजित हुनु भएका

श्रामणेर मुनिज्योति धर्म प्रचार गर्ने उद्देश्य लिई पाचो टोलको पाटीमा बस्न आउनु भयो । उक्त पाटीमै सर्वप्रथम बुद्ध मूर्ति राखी त्यहाँका एक जना दुई टोलवासीहरूलाई "पाली भाषा" बाट बुद्ध पुजा गर्ने र पञ्चशील प्रार्थना गर्न सिकाउनु भयो । यसरी यो भेगमा स्थविरवादको विजारोपन भयो । भिक्षु मुनिज्योति कै प्रयासमा काठमाडौं गणमहाविहार बसीरहनु भएका "बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञालाई निमन्त्रणा गरी साप्ताहिक धर्मदेशना कार्यक्रम हुन थाले ।

यसरी बौद्धऋषि महाप्रज्ञाको प्रवचनबाट प्रभावित भै स्थानिय बासिन्दाहरूले विहार स्थापना गर्ने कुरामा एक मत भए । उक्त पाचो टोलसँग रहेको त्यसबेला सार्वजनिक खुल्ला चर्पी रहेको स्थानमा सफा गरी विहार बनाउने छलफलमा निर्णय भयो । यसरी सार्वजनिक शौचालयको रूपमा रहेको उक्त स्थान सफा गर्न टोलवासी लगायत वरपरका बासिन्दा र काठमाडौं भक्तपुरका श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको पनि सहयोग प्राप्त भएको थियो । करीब १०-१५ फिटको डंगर रहेको खारानी र माटोको भाँडाको टुक्राहरू सफा गर्दै जाँदा करीब ४ फिटको उचाई भएको वर्गाकार ढुङ्गाको

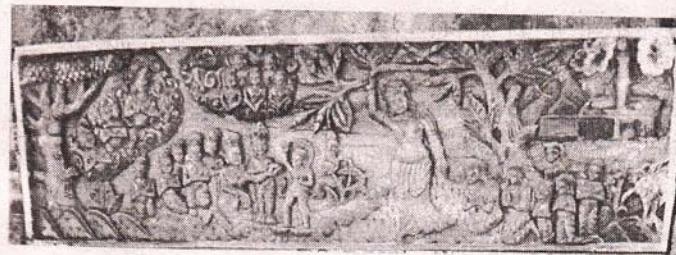

May all being be happy and well.

बैंक अफ काठमाण्डू लिमिटेड
Bank of Kathmandu Ltd.

New Road, P.O. Box : 9044 Kathmandu, Nepal
Tel : 231556, 231557, 231558, 231674, 231575,
Fax : 223279, Tlx : 2820 BOK NP
SWIFT : BOKLNPKA, E-mail : moti@bok.com.np

स्तम्भ फेला परयो । उक्त स्तम्भको माथि चैत्य पनि रहेछ । स्तम्भको एकातिर शिलालेख पनि कुदिएको छ । शिलालेखको अक्षरहरू खिइएकोले हालसम्म उक्त शिलालेखमा के उल्लेख गरिएको छ भनेर थाहा पाउन सकिएको छैन । उक्त स्थानमा चैत्य फेला परेको कारणले थिमिको नौवटा बहाल मध्येको एक बहाल हो भनेर स्पष्ट भयो । पहिले देखि बुद्धपाकाहरूले उक्त ठाउँलाई “पाटी विहार” भन्ने गर्थे । यसरी यस विहारको नाम पाटी विहार नै रहन गयो ।

पाटी विहारको विकास गर्ने मूल उद्देश्य राखी औपचारिक रूपमा श्रद्धेय भिक्षु सुवोधानन्द महास्थविर को धर्मानुशासकत्वमा तत्कालीन चपाचो गाउँ पंचायतको प्रधानपञ्च श्रीगोपाल प्रजापतिको संरक्षकत्वकमा तत्कालीन वडा अध्यक्ष चन्द्र बहादुर प्रजापतिको अध्यक्षत्वमा १३ सदस्यीय “पाटी विहार जिण्डोद्वार समिति” मिति २०२५ जेष्ठ २६ गते गठन गरियो । यस समितिको गठन पछि बुद्ध पुजा गर्ने एउटा हल र भिक्षु वस्ने एउटा आवास गृहको निर्माण कार्य सम्पन्न भयो । उक्त हलमा राख्नको लागि बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाले ३१^१ फिटको सिमेन्टको बुद्ध मूर्ति र ३१^२ फिट कै सिमेन्टको स्वयं आफै शालिक पनि विहारलाई प्रदान गर्नु भयो । मूल गन्धकुटीमा उक्त बुद्ध मूर्ति स्थापना गरी हालसम्म उक्त मूर्ति कै अगाडी सकल उपासक उपासिकाहरूले बुद्धपूजा गर्दै आइरहेका छन् । बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाको शालिक पनि सुरक्षितका साथ विहारमा स्थापना गरिराखेको छ ।

समयानुकूल विहारको विकास एवं बुद्ध धर्म यस भेगमा प्रचारप्रसार गर्ने उद्देश्य लिई मिति २०४३ जेष्ठ ३१ गते शनिवारका दिन भिक्षु मुनिज्योतिको धर्मानुशासकत्वमा ११ सदस्यीय “पाटी विहार सहयोग समिति” नामक समिति गठन भयो । यस समितिको गठन पश्चात थिमिको टोल टोलमा गई साप्ताहिक बुद्धपूजा कार्यक्रम सञ्चालन भयो । यसरी बुद्धपूजा एवं धर्मदेशना कार्यक्रम थिमिमा मात्र सीमित नगरी वरपरका स्थान

नगदेश बोडे, सरस्वती खेल, लोहकिथलीमा सम्पन्न भयो । यसरी नै विहारमा पनि भौतिक निर्माणको कार्यको थालनी भयो । यसरी निर्माण गर्दै जाँदा पहिला भिक्षु वस्ने एक कोठा र बुद्धपूजा गर्ने एक हलमात्र भएको स्थानमा भिक्षुहरू वस्ने ३ कोठा अनागारिका वस्ने २ कोठा, बुद्धपूजा गर्ने सभा कक्ष, जलपान गृह, भाण्डारकोठा भान्धाकोठा, परियति पढाउन कक्षा कोठा, गरी जम्मा १३ कोठाहरूको निर्माण सम्पन्न भइसकेकोछ ।

यसरी नयाँ भवनहरूको निर्माण पश्चात पहिला बनाएको बुद्धपूजा गर्न हल मात्र वीक रथ्यो । सो हलमा पनि वर्षायाममा पानी चुहिएर बुद्धपूजा गर्नलाई नै असजिलो भईसकेको थियो ।

सबैको सल्लाह बमोजिम उक्त हललाई भत्काई स्वयम्भू चैत्यकारको स्तूप बनाई भित्र बुद्धपूजा गर्न हल बनाउने निर्णय भयो । तर आर्थिक स्रोतको अभावले गर्दा कार्य सम्पन्न हुन सकेन । मिति २०५० जेष्ठ २६ गते पाटी विहारको रजत जयन्तीको उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघ र अनागारिकाहरू एवं विहारका आजीवन सदस्यहरूलाई निमन्त्रण गरी एक भव्य कार्यक्रम सम्पन्न भयो । उक्त कार्यक्रममा विहारका पदाधिकारीहरूले स्वयम्भू चैत्यकार को रूपमा विहार बनाउने योजनाको प्रकाश पारे । त्यस पश्चात: एकदिन काठमाडौं डल्लु निवासी न्हुँचे बहादुर मानन्धर र वहाँको जहान विहारमा आउनु भई रु १५०००-चन्दा दिनु भयो । करीब तिन चार महिना वित्वासम्म पनि आर्थिक कारणले गर्दा कार्य शुरुगर्न सकेको थिएन् ।

अन्तमा विहारका केही सदस्यहरूले प्रति पिलर को लागि रु ५०००- दरले जम्मा आठ वटा पिलरको लाग्ने खर्च जिम्मा लिएकोले मिति २०५० साल पौष २५ गते साप्ताहिक महापरित्राण शुरु गरी श्रद्धेय भिक्षु सुवोधानन्दको धर्मानुशासकत्वमा निर्माण संयोजक श्रीगोपाल प्रजापतिले स्वयम्भू चैत्यकार विहारको शिलान्यास गर्नुभयो ।

उत्तर ११० फिट, दक्षिण १०२ फिट, पूर्व १०० फिट र पश्चिम ११० फिट गरी करीब २ रोपनी क्षेत्रफल

भएको विहारको ठीक विचमा स्वयम्भू चैत्यकार स्तूपको निर्माण कार्य भयो । उक्त स्तूपको निर्माण कार्यको लागि विहारका उपासक श्याम कृष्ण मानन्ध्रको कन्सल्टेन्सीमा स्थानिय इन्जिनियर सुरेश श्रेष्ठको डिजाइन अनुरूप सम्पन्न भएको थियो । १८X१८ फिटको क्षेत्रफल भएको गोलो स्तूपमा ९ फिटको पिलर उठाई उक्त पिलरबाट १८ फिटको अर्ध वृत्ताकार स्तूप निर्माण भएको थियो । स्तूपको बीचमा ६ फिटको चारवटा पिलर उठाई त्यस माथि १०X१० फिटको Slab ढलान गरिएको छ । उक्त Top Slab बाट करीब २१ फिटको व्रेताभूवन राख्नु पर्न थियो । यसरी उक्त स्तूपको तयारी सम्पन्न भएपछि जमीनबाट त्यसको उचाई करीब ५६ फिट हुने अनुमान गरिएको छ ।

हाल उक्त स्तूपमा करीब २१ फिट अग्लो व्रेताभूवनको निर्माण कार्य हुँदैछ । उक्त व्रेताभूवन बनाउन अनुमानित रु. ४ लाख लाग्न सक्ने विहारका उपासक श्याम कृष्ण मानन्ध्रबाट स्पष्ट हुन आएको छ । उक्त कार्य सम्पन्न गर्नको लागि सम्पूर्ण आर्थिक भार गुण सिनेमा हलका प्रोपाइटर दिजेन्द्र शाक्य तथा उहाँको मुमा मोति माया शाक्य लगायत सम्पूर्ण परिवारबाट व्यहोर्नु भएको छ । वहाँहरूको श्रद्धा स्वरूप उक्त स्तूपको गजूर वा व्रेताभूवन आगामी वैशाख पूर्णिमा २५४७ औं बुद्ध जयन्ति भित्र निर्माण सम्पन्न हुने कुरा दाता दिजेन्द्र शाक्यबाट थाहा हुन आएको छ ।

साथै उक्त ३६X३६ फिटको हल भित्र राख्न करीब १३ फिटको तामाको ढलान गरिएको बसीरहनु भएको बुद्धको मूर्ति निर्माण सम्पन्न भइसकेकोछ । सायद नेपालमा ढलान (Casting) गरिएको ठूलो बुद्धमा यो मूर्ति नै पहिलो हुन सक्छ । धातु Casting गरिएको यति ठूलो मूर्ति कहिं स्थापना भई सकेको जानकारीमा आएको छैन । यो मूर्तिमा लगभग ३००० (तीन हजार) किलो तामा खर्च भएको थियो । उक्त मूर्ति निर्माण गर्नको लागि उपत्यका भित्र र बाहिरका थेरेवादी विहारमा धातु संकलन गर्न आह्वान गरिएको थियो । पाटी बिहार सहयोग समितिको आह्वानलाई सम्पूर्ण श्रद्धालु उपेसिक उपासिकहरूले आ-आफ्नो

घरमा भएको धातुको भाँडा-कुँडा प्रदान गरिएको थियो । यसरी लगभग १५०० किलो जति धातुका भाँडा-कुँडाहरू विहारमा संकलन भएको थियो । त्यस्तै विहारका उपासक श्यामकृष्ण मानन्ध्रको सक्रियतामा सिमिजु र सिनिरियो कम्पनी जापानबाट लगभग १५०० किलो जति तामाको पाइप प्राप्त भएको थियो ।

करीब १३ फिटको बुद्ध मूर्ति बनाउन कलाकार थिमि निवासी श्री लक्ष्मीकृष्ण प्रजापति हुन् । वहाँको सक्रियतामा नै उक्त मूर्ति निर्माण भएको हो । सर्वप्रथम श्री लक्ष्मीकृष्ण प्रजापतिको अगुवाइमा चिवा निवासी गणेश वहादुर प्रजापति र पाचो छ्वासो निवासी गणेश कुमार प्रजापतिको सहयोगमा माटोको मूर्ति तयार गरि एको थियो । त्यसमा प्लास्टर पेरिसबाट साँचो बनाई पछि मैनको मूर्ति बनायो । उक्त मूर्ति तयार गर्न प्रमुख रूपमा प्राविधिक सल्लाह ओकुवलहाल बस्ने श्री राजभाई शाक्य, महेन्द्र शाक्य र खड्ग राज शाक्य (टिन्के साहु) दिनु भएको थियो । मूर्तिलाई ढाल्ने कार्य गर्न थेचो निवासी श्री श्याम महर्जनको नेतृत्वमा कृष्ण महर्जन लगायत अरू धेरै कलाकारहरूले सहयोग गरेका थिए । करीब दश टुकामा ढालिएको उक्त मूर्तिलाई जोड्नको

With Best
Compliments of
CE
CONSTRUCTION PVT. LTD.

Bagmati Chambers, Mlat 4/5
Ka 2-2/18 Milan Marg, Teku
P.O. Box 1223, Kathmandu, Nepal
Phone No. 243120, 252124
Fax : 977-1-231043
E-mail : cecon@mail.com.np

लागि पाटन खाको निवासी माधव नकर्मिले गर्नु भयो । उहाँलाई उहाँको छोरा र पाचो निवासी राजेन्द्र कारन्जितले सहयोग गर्नु भयो । उक्त मूर्तिमा पाटन निवासी श्री ज्ञानु शाक्यले रङ्गरोगन गर्नु भयो । भने त्यसमा राखिएको स्थानमा परम्परागत नेपाली इष्टवाट आसन तथा कमलको फूलको पात श्री दक्षिण बाराही इष्ट उद्योगका प्रोप्राइटर श्री तिर्थलाल महर्जनले बनाई दिनु भयो । यसरी प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष श्रद्धालु महानुभावहरूको सहयोगवाट पाटी विहार मा निर्माण कार्य भईरहेको छ ।

यसरी २०२२ सालतिर सार्वजनिक शौचालयको रूपमा रहेको उक्त स्थानमा विहारको स्थापना भएपछि क्रमशः निर्माण कार्यको थालनी भएको हो । यसरी नै निर्माण गर्दै जाँदा सबै श्रद्धालु महानुभावहरूको सहयोगमा नेपाल देश कै प्रथम स्वयम्भू चैत्याकार विहार र नेपाल कै ढालिएकोमा अग्लो बुद्ध मूर्ति यस विहारमा स्थापना गर्न पाटी विहार, थिमि सक्षम भएको छ ।

पाटी विहारको विकास एवं सम्बद्धन तथा पूर्णता दिन अझै केही कार्यहरू सम्पन्न गर्न आवश्यक देखिन्छ । आगामी दिनमा पाटी विहारमा योजनावद्ध रूपमा तल उल्लेखित कार्य सम्पन्न गर्न योजना तर्जुमा गरिएको छ । उक्त योजना सम्पन्न गर्नलाई पाटी विहार सहयोग समिति सम्पूर्ण श्रद्धालु महानुभावहरूसँग पुनः अनुरोध गरिएको छ ।

पाटी विहार थिमिको भावि परियोजनाकार्य अनुमानित लागत

१) स्तूपको त्रेताभूवन (२१ फिट अग्लो १४ फिट वृत्त) - रु. ४,९९,०००/-

२) चैत्यको गर्भमाथिका मण्डलकार (१५ फिटको वृत्त) - रु. ७५,०००/-

३) चैत्य भित्र भित्तामा (अर्ध गोलाकार) पेरिस गर्नुपर्ने (१९४४ वर्ग फिट) - रु. ४८,६००/-

४) चैत्यभित्र भित्तामा ३ फिट अग्लो काठको फल्याक राख्ने (३३९० वर्ग फिट) - रु. ६७८,०००/-

५) चैत्य भित्र बुद्धमूर्तिको आसनमा कमलको फूल र भिक्षु आसन बनाउन - रु. २०,०००/-

६) विजुली बत्ति व्यवस्थापन (चैत्य भित्र) रु. ४०,०००/- (चैत्य बाहिर रु. १०,०००/-)- रु. ५०,०००/-

७) अडियो साउण्ड सिस्टमको लागि- रु. २०,०००/-

- ८) चैत्यको पूर्व पश्चिम ढोकाको खापाको लागि - रु. २०,०००/-
 ९) चैत्यको पश्चिम ढोकामाथि तोरण र भ्यालमाथि तोरण - रु. २१,०००/-
 १०) चैत्य बाहिर ढोका माथि छानाको लागि - रु. २४,०००/-
 ११) आइ ब्लेक छाप्स (४८७२ वर्ग फिट) - रु. १,४६,१६०/-
 १२) हलमा टेराजो ब्लेक छाप्स (१०३३ वर्ग फिट) - रु. ९२९,७००/-
 १३) चैत्य भित्र मारबल छाप्स (१२६१ वर्ग फिट)
 १४) शौचालय (चारवटा) - रु. २५,०००/-
 १५) भिक्षु र अनागारिका नुहाउने स्थान - रु. १५,०००/-
 १६) धम्म हलको लागि जस्ताले छाउन - रु. १,२५,०००/-

मवतु सब्ब मंगलं

अतुलनीय टिकाउ द आदामदायीसुविधाका साथ Jialing को पटम्पटागत पावटको आञ्चर्यजनक संगम । आजैदेखि Jialing हाँक्न शुल्क गुण्ठिएस्थ द बाँकी अन्य बाइकहरूभन्दा तपाईंलाई धेटै अगाडि

Sugar Trading Company P. Ltd.

Jialing Complex, Basundhara, Ring Road
Kathmandu, Nepal

Tel : 353136, 355365, Max : 977-1-355348,
E-mail : sujan@mos.com.np
Tripureshwor Showroom, Tel : 249503

विशुद्धिमार्ग ग्रन्थ एक दृष्टि

❖ भिक्षु विपलसी धम्मादामो, बैंकक

सरल नेपालीमा
अनुवाद भएको
विशुद्धिमार्ग ग्रन्थ
नेपालीविद्वान(धार्मिक)
हरुका वीचमा वर्मी,
सिंहली, थाइ, जस्ता
बुद्धमार्गी देशका

भाषामा र अन्य भाषामा जस्तै हिन्दी अंग्रेजीमा उपलब्ध र हीआएको थियो । नत्र अझ पालि जस्तो प्राचीन भाषामा उपलब्ध थियो । नयाँ प्रशासनले सम्पूर्ण नेपाली भाषा भाषीहरूलाई सुविधा हुने भएकोले अत्यन्त प्रसन्नता लाग्ने कुरो हो ।

समसामयिकताको कुरा गर्ने हो भने नेपाली भाषामा बुद्ध धर्मका पुस्तकहरू निस्कीसकेपछि मात्र यो विशुद्धिमार्गको प्रकाशन भएको हो । जसले गर्दा अनुवाद यतिको स्तरीय भएको हो भन्न सकिन्छ । नत्र पाठकलाई मात्र पढन र बुझन अप्यथारो लाग्ने होइन, बल्कि अनुवादक समेतलाई अनुवादकार्य गाहो पर्न, प्रसग बुझन गाहो हुने, र नेपाली भाषाको उपयुक्त शब्द र शैली भेटाउन भौतारी रहनुपर्ने हुन्थ्यो । तर यस भन्दा अधिक प्रकाशित भएका आचार्य भिक्षु अमृतानन्दका बुद्धकालीन शीर्षकमा प्रकाशित

विशाल बौद्ध वाङ्मयका साथै विद्वान दुण्ड बहादुर वज्राचार्यका नेपाल भाषा र नेपाली भाषामा उल्था भएका दीघनिकाय, मजिफमनिकाय, संयुक्त निकाय आदि त्रिपिटकका ग्रन्थहरू र मिलिन्द प्रश्न जस्ता बौद्ध ग्रन्थहरूको अध्ययनको अभ्यास पर्याप्त भएको कारणले यो विशुद्धिमार्ग पुस्तक यति सृदृष्ट भाषामा आउन सकेको हुनुपर्दछ भन्ने मैले ठानेको छु । यस अवस्थामा ग्रन्थका अनुवादक एवं सम्पादक भिक्षुद्वय वर्धाई एवं धन्यवादका पात्र हुनु भएको छ । विशुद्धि मार्गको हिन्दी अनुवादलाई मूल आधार लिइएकोले पनि नेपालीमा अनुवाद गर्न सरल परेको हुनुपर्दछ । यद्यपि मूल ग्रन्थ र सहयोगी ग्रन्थहरू सम्बन्धी उल्लेख गरिएको छैन ।

ग्रन्थमा कतै कतै हिन्दी भाषाको अवशेष जस्तो पनि भेटिन्छ । योगीको हिन्दीको नेपाली अनुवाद 'योगीलाई' अथवा 'योगीले' भन्ने हुनसक्छ । 'योगीको' नै प्रयोग भएवाट वाक्यमा ठिक्सङ्ग मिलसकेको छैनन् । त्यस्तै आचार्यको पनि हो । 'कामच्छन्दन' को अनुवादले पुरा अर्थ दिवैन । वरु कामच्छन्दलाई नेपालीमा पनि यथावत नै दिनु बढी यथार्थ हुन्छ । हिजेमा परेका भ्रम पनि छन् । जस्तै 'पीडा' को पीडा, 'उद्घच्च'को उद्घच्च भएका छन् । कतै-कतै लिङ्ग र वचनको प्रयोगमा अलमल भएको आदिलाई छोडेर यो नेपाली विशुद्धिमार्ग ग्रन्थको भाषा सुन्दर छ । हिन्दी भाषाको

जसले शील (धर्म) बुझेको छ, तर प्रयोगमा ल्याउँदैन,
उ त्यो मान्छे सरह छ जसले बत्ति बाल्छ र आँखा चिम्लिन्छ ।

**Shrestha Oil Distributors
Pasupati Wool Works Pvt. Ltd.**

595, Battisputali Sadak, Ktm-9, Nepal
P.O. Box : 9008, Tilganga, Kathmandu,
Tel : 483981, 490067, Fax : 977-1-474193
E-mail : aksth@wlink.com.np

नेपाली अनुवादमा स्वीकारी प्रभाव बिल्कुलै छैन भने नि हुन्छ । अनुवाद पुरै नेपालीपना लिएर आएको अनुभव हुन्छ । ठाउँठाउँमा वक्सभित्र गूढ विषयको स्पष्टीकरण वा व्याख्या दिइएकोले पाठ भन् सुवोध भएको छ । मूलपालिवाट दिइएको उद्धरणहरूको श्रोतहरू उल्लेख गरिएका छन् । मूलपालिमा खोजन्चाहनेलाई सुविधा भएको छ । वरु कोठाहरूमा दिइएका स्पष्टीकरण कुन ग्रन्थहरूबाट लिइएका हुन् भनी दिइएको छैन ।

वक्सभित्र दिइएको 'लोकविदू'को स्पष्टीकरण र खण्डन (पृ. १७२) अप्रासाङ्गिक देखिन्छ । कारण तथ्यगत हिसावले लोकसम्बन्धी दिइएका ती संख्याहरू न त अभिधर्म कोश जस्तो महायानी ग्रन्थको नै मेल खान्छ न त कथा वस्तुकरण जस्तो थेरवादीको भनाई नै मेल खान्छ । आधुनिक उपकरण र प्रयासबाट पाइएका तथ्यहरूको अगाडी पुराना ग्रन्थहरूका तथ्यहरू ग्राह्य मान्न सकिदैन । यस्तो अवस्थामा महायानी ग्रन्थको भनाई अग्राह्य छन् । थेरवादी ग्रन्थका भनाई ग्राह्य छन् इत्यादि भनी यो २१ औ शताव्दीमा विवाद गर्नु अनुचित छ भन्ने लाग्छ । पुराना ग्रन्थहरूका भनाईलाई हामीले तत्कालीन मानिसहरूका विश्वास मात्र हो भनी सहजरूपमा लिएर बुझेर शान्त रहनु आवश्यक देखिन्छ । शायद मूल ग्रन्थमा नै नभएको यो खण्डनका कुरा उठाएको राम्रो लागेन ।

यसै प्रसङ्गमा मूलग्रन्थमा संस्कृत बौद्ध वाडमयका ग्रन्थहरू जस्तै दिव्य ओशन (दिव्यावदान ?) अशोकावदान, र अभिधर्मकोश आदिको उद्धरण दिइएको कुरा आचार्य बुद्धघोष जस्ता महान थेरवादी पालि वाडमयका विद्वान महास्थविरको तरिका आदर्श योग्य छन् । यसले सबै किसिमका बौद्ध वाडमय श्रद्धा योग्य रहेको मान्यता देखाएको छ । अझ बौद्ध एकताको प्रतीक हो । यस्तो अवस्थामा के

त अझ पनि हामी बुद्धानुयायीहरू अन्य निकायका बौद्ध ग्रन्थहरूलाई पनि सद्दर्म बुझनको लागि प्रयोग गर्न विमुख रहने ? हामीले हाम्रा पूर्वजहरूको अनुकरण गरेको ठहरात ? दिव्यावदान र अशोकावदान नेवार बुद्धमार्गीहरूका समेत अत्यन्त प्रचलित धार्मिक ग्रन्थ हुन् भने अभिधर्मकोश हाम्रा उत्तरी भेकका सहधर्मीहरू कर्ति आदरको दृष्टिले हेर्दछन् । उनीहरू यसलाई मूल पाठ्यक्रममा राखेर अध्ययन अध्यापन समेत गरिरहेका छन् । पृ. ४५० मा त गीताको समेत उल्लेख आएको छ ।

कायगतास्मृति शीर्षक अन्तर्गत वर्णन गरिएका शरीरका ३२ आकारहरू तत्कालीन अभिव्यक्ति शैलीमा छ । आधुनिक ANATOMY वा शरीर विज्ञानसँग परिचित भएकाहरूले मात्र बुझनलाई सजिलो छ । मूल ग्रन्थको खास उद्देश्य योगीले आफ्नो ध्यानमा मनन गर्नको लागि मात्र उद्देश्य लिएको हुनाले उचित नै लाग्छ । चिकित्साको लागि त आधुनिक जानकारीको मात्र प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ । शरीरविज्ञान जस्तो वेगले विषयवस्तुको कुरोलाई पनि झक्को नमानी कर धैर्यपूर्वक अनुवाद गरेर सिद्धाएका अनुवादक र सम्पादक दुवैजनाले ठूलो मेहनत गर्नुभएको अनुमान हुन्छ । म आफ्नो वात वोवर निवेश विहार बैड्रिंगमा भएको म्यूजियममा यी ३२ आकारहरू प्रदर्शित भएकोलाई धेरै चोटि अवलोकन गरिसकेर पनि त्यसको स्पष्ट चित्रण मनमा आउदैन भने अनुवाद नै गर्नुपरेमा त मुश्किल नै पर्छ होला । कुनै कुनै शब्द हिन्दी र अंग्रेजी पनि दिइएको यसै कारणले होला ।

शील र समाधिका वर्णनहरू केही बुझेको जस्तो भएता पनि समाधिका प्रथम, द्वितीय, तृतीय चतुर्थ र पञ्चम ध्यानहरू र त्यसका अङ्ग प्रत्येकहरू सम्बन्धी वर्णन पढदा बुझन अत्यन्त गाहो छ । कहिले काहिं त शब्दहरूको माला

Ajay Overseas (Pvt.) Ltd. (Importer & Exporter)

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Wotu Tole

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Wotu Tole

मात्र भएको अनुभव हुन्छ । मध्यानको अनुभव रहित पाठक भएकोले होला । शायद ध्यानी वा समाधिमा लीन हुनसक्नेहरूलाई यी वर्णन अत्यन्त रसपूर्ण हुन सक्छ । उपचार र अर्पणा समाधिमा पोख्त हुनुपर्छ होला । यस्तो कठिनाइलाई १० औं परिच्छेद देखि लिएर ग्रन्थको अन्त्यसम्म नै रहेको छ । वाहाँ परिच्छेदमा दिइएको वृद्धिविधि निर्देशको व्याख्या नवुभेपनि बुद्धीजीवनीका घटनाहरू, श्रीलंकामा घटेका घटनाहरूको उदाहरण पढ्दा स्मरण ताजा भयो । तर विषयवस्तु जटिल नै छ । प्रज्ञा सम्बन्धी त भन् सबभन्दा गाहो छ । बुभ्नलाई यसबारे गन्धमा रहेको बुद्धवचन उद्धृत गर्नु प्रासङ्गिक हुन्छ- “आनन्द तिमी के सम्भन्धौ, कुन चाहिं दुष्कर तर या कठिनाइले सम्भव हुने छ ? जुन टाढावाट नै सूक्ष्म तालाको प्वालवाट एक अर्काको टाउकोमा अचुक वाण हिर्कावस् या जुन सय टुकामा काटिएको केशको टुप्पाले अर्को केशको टुप्पामा हिर्काएर प्वाल पारोस ?”

“भन्ते यही दुष्कर तर कठिनाइले सम्भव हुने छ जुन सय टुकामा काटिएको केशको टुप्पाले अर्को टुप्पालाई हिर्काएर प्वाल पारोस ।”

“आनन्द, त्यसभन्दा पनि कठिनाइले जानिने वस्तुलाई ती जान्दछन् । जुन यो दुख हो यथार्थ जान्दछन् । यो दुख निरोधगामिनी प्रतिपदा हो, यथार्थ जान्दछन् ।”

यस्तो विधन कठिन ग्रन्थ विशुद्धिमार्ग बुद्धर्मको अति गहिरो अध्ययन गर्न चाहने र सक्ने मेहनती व्यक्तिहरूको लागि मात्र उपयोगी छ । निःशुल्क वितरणको लागि भनिएता पनि सामान्य व्यक्तिहरूमा वाँडीदिनु भन्दा प्रोचीन तथा बौद्ध विद्वानहरूमा र उच्च शिक्षण संस्था र पुस्तकालयहरूमा उचित ढङ्गले पुर्याइदिन सकेको खण्डमा समुचित उपयोग हुने मान्य सकिन्छ ।

वस्तुतः ग्रन्थको अनुवादक भिक्षु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र भिक्षु विशद्वानन्द हुन् भने सम्पादक कोण्डन्य संघाराम भिक्षु कोण्डन्य हुन् । यति स्पष्टिकरण दिएपछि नेपालको थेरवादी समाजमा अनुवादक र सम्पादकको परिचय खुलाए नै हुन्छ । टाइवानको उदार दातृसंस्था दि कपैरेट बडि अफ दि बुद्ध एन्जुकेशनल फाउण्डेसन, ६,०००-प्रति निशुल्क मुद्रण, सुखी होतु नेपाल तथा बुद्ध विहार भूकृष्टी मण्डपवाट प्रकाशित यो पुस्तकको कागज सुन्दर छ, वाइनिड़ सुदृढ र राम्रो छ । आकार मनोहर छ । टाइपहरू

सुस्वास्थ्यको कामना

दिल्लीमा मृगौलाको सफल शल्यकृया पछि उपचार गराईरहनु भएका पद्मकीर्ति विहारका संस्थापक प्रमुख अनाणासिका कमलाको शीघ्र सुस्वास्थ्यको कामना गर्दछौ ।

अ. करुणावती

सह सम्पूर्ण पद्मकीर्ति विहार परिवार कमलपोखरी ।

दर्शनीय छन् । पुफमिस्टेक साहै कम छन् । वीच वीचमा शीर्षक उपर्याप्त रहेकोले विषयवस्तु खोज्नलाई सजिलो छ । विपश्यना ध्यानको लोकप्रियता तीव्र रूपमा बढिरहेको सन्दर्भमा विशुद्धि मार्ग जस्तो बौद्ध ध्यान पद्धतिको साझोपांजो वर्णन गर्ने मोटो र प्राचीन वाद्मयको अनुवाद र प्रकाशन भएकोमा धेरै लोकप्रिय हुनेछ भन्ने आशा र विश्वास लिन सकिन्छ ।

विशुद्धिमार्गको अनुवाद, आ-आफ्नो भाषामा उपलब्ध भएकोमा ठूलो गौरव मानेर अनेक देशहरूमा राष्ट्रिय स्तरमा सम्मानित र पुरस्कृत गर्ने गरेको यो कृति आज स्तरीय नेपाली भाषामा उपलब्ध गराउने काम गर्नेहरू अनुवादक तथा सम्पादकहरूलाई नेपालका कुनै विवेकशील भाषा-भाषी व्यक्ति, संघसंस्था वा सरकारी निकायले सम्मानित तथा पुरस्कृत गर्दै वा गर्दैन त्यो भविष्य कै गर्भमा छ ।

-२६ डिसेम्बर, बैड्रक

प्राप्तिक्रम

बोधिवृक्षतिर रुमलिदै

❖ धनश्याम दालकर्णिकाट

अवश्य पनि विपरित दिशातिर बगेर जानेछ।" तत्काल त्यो पात्र त्यस नदीमा उल्टो दिशातिर बगेर गई एउटा भुमरीमा परी विलीन भयो। यस्तो पूर्व शुभलक्षण देखी मनमा सन्तोष लिई नजिकैको वनमा गई सरासर बोधिवृक्षतिर जानुभयो। यही बोधिवृक्षको मुन्त्रिर पूर्व दिशा फर्की ध्यानमा लीन हुँदै शाक्यमुनिले यस्तो प्रतिज्ञा गर्नुभयो - "शरीर सुकेर जाओस्, हड्डी खिएर जाओस् र प्राण नै किन नजाओस् तर मैले पाउन चाहेको बुद्धत्व प्राप्त नभएसम्म म यस आसनबाट उठ्ने छैन।" यस्तो संकल्प गर्नुभई शाक्यमुनि ढृ बनी ध्यान मग्न हुनुभयो। जति-जति उहाँ ध्यानमा पारंगत हुँदै जानुभयो त्यति-त्यति मारले उहाँको ध्याभग्न गर्न अनेक प्रयत्न गर्दैगयो। तर मारको आधिवेरी, वर्षा, आगो, हतियार, नाचगान, युवतीको हावभाव आदि अनेक किसिमका अस्त्रले बोधिसत्त्वको ध्यानमा कुनै विघ्न पार्न सकेन। केही नलागेपछि उहाँको बोधिसत्त्व (बुद्ध हुनुभन्दा अगाडिको अवस्था) शक्तिको परीक्षण गर्न मार आफै आई चुनौति दिन थाले। त्यसपछि बोधिसत्त्व ध्यानमुद्राबाट उठी भूमिस्पर्श मुद्रामा बस्नु मात्र के भएको थियो, सारा विश्व कम्पायमान हुन थाल्यो। यो देखि मार डराएर भागे। त्यसपछि पूर्णमाको दिनमा सुर्यास्त हुन अघि यही वृक्षको सामुन्ने ध्यानमग्न अवस्थामा पहिलो चरणमा पूर्वजन्मको ज्ञान, मध्यम चरणमा दिव्य चक्रु र अन्तिम चरणमा बोधिज्ञान प्राप्त भै बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो। त्यसपछि देखि बोधिसत्त्वलाई बुद्ध र त्यो वृक्षलाई बोधिवृक्ष भनियो।

सकल प्राणीमात्रया भिं जुइमा, दुःख मदुपि जुइमा,
भय मदुपि जुइमा व सुखपूर्वक हवनावने फुपि जुइमा।

ताम्राकार हाउस
Tamrakar House

The Family Store

शुक्रपथ, यैं, फोन : २५९९०७, २५९८०७

फ्याक्स : २५९३१७

Shopping Center

पुतलीसडक, यैं, फोन : २४५३४८

यही बोधिवृक्षतिर रुमलिरहँदा गाइडले हामीलाई त्यहाँ सामुन्ने विभिन्न रंगीचंगी कपडाका टुकडाहरू, फूलहरू सजाएर र धुपहरू बालेर राखेको एउटा चार पाते आसन देखाउदै बुद्ध भगवान्ले बुद्धत्व प्राप्त गर्दा ध्यान गर्नु भएको ठाउँ यही हो र यसलाई वज्ञासन भनिन्छ भने । मारले उहाँको ध्यान भग्न गर्न जितिसुकै उपाय गरे पनि उहाँ वज्ञजस्तै अडिग रहनुभएको हुँदा यो आसनलाई वज्ञासन भनेको कुरा पनि गाइडले स्पष्ट पारे । गाइडकै भनाइबाट बुद्ध भगवानको यो वज्ञासन र योगं अभ्यासको एउटा आसन वज्ञासनमा कुनै तादात्म्य नभएको कुरा पनि मैले बुझें । त्यसपछि हामी केही वेरसम्म त्यो वज्ञासनको नजिकै बोधिवृक्षको छहारीमा फ्लेटीमारेर बस्यौं र त्यो पवित्र ठाउँप्रति असीम श्रद्धा व्यक्त गर्न केही वेर ध्यान भावना (विषयना) गर्याँ । यसबाट मलाई मनमा अपरिमेय शान्ति मिलेको आभाष भयो ।

त्यस बोधिवृक्षबारे गाइडले प्रस्तुत गरेको ऐतिहासिक विवेचना पनि निकै रोचक लाग्यो । उसको भनाइ अनुसार सम्प्राट अशोक समय-समयमा आफ्ना दुर्भावनाहरू समन गर्न यही बोधिवृक्षको दर्शन गर्न आउँथे । तर रानीलाई भने सम्प्राटको यो बानी मन पढैनथ्यो । रानीले एकदिन मानिसहरू पठाई यो वृक्षलाई काटन लगाइन् । यो कुरा थाहा पाउंदा सम्प्राट मूर्छा परे । होश आएपछि उतिखेरै यहाँ आई काटिएको रुखको चारैतिर पर्खाल लगाउन लगाए र गाग्रीका गाग्री दूध खनाउन लगाए । वृक्ष पुनः अंकुरित नभएसम्म जमिनमा बसिरहने प्रतिज्ञा सम्प्राट अशोकले गरे । केही दिनपछि, जब त्यो रुख पलायो तब मात्र खुशी हुँदै सम्प्राटले आफ्नो प्रतिज्ञा तोडे । त्यसपछि सम्प्राट अशोककी छोरी संघमित्राले यही बोधिवृक्षको एउटा शाखा श्रीलंकामा लगेर रोपे जुन अनुराध पुरमा अहिलेसम्म भागिएर फैलिएको छ । भनिन्छ, छैठो शताब्दीमा बंगालका एकजना निर्दयी शासकले बोधगयाको त्यो रुखलाई काटन लगायो तर सौभाग्यवश त्यहाँ फेरि अर्को रुख पलाएर आयो । त्यसरी तै सन् १८७० मा अलेक्जेण्ड कनिङ्घमले

बोधगयाको महाबोधि मन्दिरलाई पुनः निर्माण गराउन लाग्दा त्यो रुख पुरानो भएर ढल्न पुग्यो । तर रामो स्याहार सुसार गर्न थालेपछि फेरि अर्को रुख पलाएर आयो जुन आजसम्म यथावत छ । यसरी वेलामौकामा नष्ट हुने पृष्ठभूमि हुँदाहुँदै पनि धर्मसंस्कार प्राप्त त्यो पवित्र रुख आजसम्म यथावत रहनु भनेको चानचुने कुरा होइन । यस्तो अमूल्य बोधिवृक्षको छहारीमा बसिरहदा मेरो मनमा रुखप्रति श्रद्धाका भावनाहरू छचलिकरहे । मनमा यस्ता पवित्र भावनाहरू प्रस्फुटन हुनु भनेकै तीर्थ यात्राको सही उपलब्धि हो भन्ने कुरामा विश्वस्त भएँ ।

त्यहाँको त्यो बोधिवृक्षको महिमा बारे गाइडले गरेको वर्णनबाट मलाई के थाहा भयो भने जुन दिन सिद्धार्थ गौतमको जन्म लुम्बिनीमा भएको थियो त्यही दिनमा यस वृक्षको अंकुर फुटेको थियो र कालकमानुसार आफसे आफ हुकै भागिएर ठूलो हुन पुग्यो र पछि यही सिद्धार्थ गौतमले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो । यसरी बुद्ध र बोधिवृक्षकोबीच एउटा अपरिमेय सम्बन्ध भएको कुरा गाइडले उल्लेख गरे । त्यसैले होला बुद्ध धर्ममा यस बोधिवृक्षको जति महत्व छ त्यसलाई शब्दले वर्णन गर्न सकिदैन ।

हामी बोधिवृक्षको वरिपरि केही बेर अल्फरहाँयौं । त्यतिकैमा त्यो पवित्र वृक्षबाट भरेको पातहरूलाई प्रसाद सम्भक्षी समझना स्वरूप घरमा ल्याउन मैले केही टिप्पै थिएँ । तीमध्ये एउटा आधा जस्तो पात मेरो हातमा देख्दा गाइड खुशी हुँदै भन्दैयिए- “तपाईं साहै भाग्यमानी हुनुहुँदौ रहेछ । यो बोधिवृक्षबाट भर्ने पातहरूमध्ये ४-५ हजार मा कहिलेकाही एउटा दुईवटा मात्र यस्ता पात भेटिन्छन जसको महिमा अमूल्य मान्नुपर्छ ।” मेरो हातको त्यो पातलाई लिदै गाइडले प्रस्त्याउदै भने- “ल, यहाँबाट यसरी हेर्नुहोस, बुद्धको ध्यानावस्थाको भाव भावना छर्लिङ्गन्छ ।” गाइडले भनेको र देखाएको कुरामा मलाई हो जस्तो लाग्यो र त्यसैले त्यो पातलाई हीरा सम्भक्षी सुरक्षितसाथ घरमा ल्याई इज्जतसाथ राखेको छु । वेलाबखतमा यो पातलाई देख्दा बुद्धको दर्शन गरे भै मलाई लाग्ने गर्दै ।

नेपालका संघनायक उपचारार्थ बैंकक जानुहुने

श्रद्धेय नेपालका संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर पक्षघातबाट स्वस्य रहन हाल पनि विश्वशान्ति विहार, नयाँबानेश्वर मै उपचार गरिरहनु भएको छ भने यही माघ महिनाको दोश्रो साताको अन्त्यतिर श्रद्धेय संघनायक भन्ने औषधीपचारको लागि बैंकक जानुहुने भएको छ । उहाँसगै भिक्षु महासंघका सहसचिव भिक्षु बोधिसेन महास्थविर जानुहुने छ भने उहाँहरूलाई उपासक ज्ञानज्योतिलं हवाइ टिक्टकको व्यवस्था गर्ने थाहा हुन आएको छ ।

बुद्धोपदेश र नैतिकपक्ष

क्रमांक

“नैतिकता” सिद्धान्त हो वा अन्य हो भन्ने कुरामा बहस नगरौ। जेसुकै होस् नैतिकताको उत्पत्ति दैविक शक्तिद्वारा भएको धारणा राख्नु दोषपूर्ण हो। कतिपय मानिसहरू नैतिकतालाई ईश्वर प्रदत्त मान्छन् त प्रकृतिवादीहरू भने यस्लाई विकासको क्रमिक रूप मान्ने गर्दछन्। हुन्त नैतिकता मानवको विभिन्न स्थितिहरूको एक शृजनात्मक रूप हो। यसरी नै नैतिक विकासको सीधा सम्बन्ध मानव विचार तथा सामाजिक कुराहरू सित नै जोडिएका हुन्छन्। त्यस्तै जसरी मानव परि स्थितिमा मौलिक परिवर्तन हुँदै गझरहेको छ त्यसरी नै नैतिक आदर्शको विवेचनामा पनि अनेक परिवर्तन भैसकेको छ। संसारमा नैतिकताको तीव्रता र विस्तार वेला वेलामा हुँदै आएको देखिन्छ। विभिन्न धर्म र वादहरू पनि नैतिकतादेखि अलगिन सकेका छैनन्। नैतिकताहरू क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिन्छ। संसारमा- समाजमा विभिन्न धरिका नैतिकता अस्तित्वमा आए तर कतिपय जीवित रहन सफल भए त कतिपय वीचैमा लोप भएर नै गए।

नैतिकताले हर क्षेत्रमा आफ्नो विशिष्ट-उच्च स्थान ओगट्न सफल भएको छ। त्यसै कारण आधुनिक समाजमा पनि मानिसहरू वढी नैतिकता माथि जोड दिने गर्दछन्। वास्तवमा नैतिकता भन्नु नै अनुशासन हो, अनुशासन नै धर्म हो। नैतिकता मानव जीवनको लागि अपरिहार्य गहना हो। जसरी गहनाले सुसज्जित जो कोही आकर्षक हुन्छ, त्यसरी नै नैतिकताले युक्त जो कोही

सम्मानित हुन सक्छ, पुजिन्छ पनि। वास्तवमा मानव र पशुमा बुद्धि-विवेकको मात्र अन्तर छैन बल्कि मूलतः नैतिकतामा भिन्नता देखिन्छ। संसारमा कुनै पनि व्यक्ति, संस्था, समाज, राष्ट्र, परराष्ट्र आदि सम्पूर्ण क्षेत्रमा आपसि सम्भौता-मेलमिलाप गर्नमा नैतिकता उपर विश्वको ठूलो हात रहेको हुन्छ। नैतिकताको प्रभाव बुद्ध धर्ममा (बुद्धवाद) पनि परेको देखिन्छ। सारांशतः बुद्ध धर्मको मूल आधार नै नैतिकतालाई मानिएको छ। बुद्धले आफ्नो धर्म दर्शन प्रचार-प्रसारमा नैतिकतालाई ठूलो जोड दिई आफ्नो धर्ममा नैतिकतालाई नै प्राथमिक आधारको रूपमा निर्देशन गर्नु भएको छ। उनले जसरी धर्मलाई जीवनको अभिन्न अङ्ग हो भनी सिकाए त्यसरी नै नैतिकतालाई। अब केही बुद्ध धर्म र नैतिकता बारे हेदै जाओ।

आज पनि हामी मध्येमा कोही कोही यसो भन्ने गर्दन्- बुद्धले अहिंसा-शिक्षाको अतिरिक्त अरू केही सिकाउदै सिकाएनन्। हो, अबश्य पनि, अहिंसा जस्तो महान आदर्शमूलक शिक्षा त बुद्धले सिकाएकै थियो तर जुन आदर्शलाई जवसम्म संसारले अनुशारण गर्दैन तबसम्म तिनीहरू अहिंसा, सह-अस्तित्वको सिद्धान्तमा बाँच्ने सक्दैन। बुद्धले अहिंसा अतिरिक्त अन्य धेरै शिक्षाहरू पनि बताउनुभएका थिए। उनले यथार्थतः आफ्नो धर्ममा बौद्धिक स्वतन्त्रता, सामाजिक स्वतन्त्रता, आर्थिक स्वतन्त्रता राजनैतिक स्वतन्त्रता पनि दिनु भएकै मानिन्छ। उनी समानताका पक्षधर-हिमायती थिए। समानताको प्रचार-

*We express heartiest warm greetings & best wishes to
The Ananda Bhoomi*

WORLD DISTRIBUTION NEPAL PVT. LTD.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 243706, 246234, 255088, 263600, Max : 977-1-243726, E-mail : bishwa@ccnep.com.np

प्रसारमा स्त्री-पुरुषमा कुनै भेदभाव दृष्टि नराखी पक्षपात रहित व्यवहार गरेका थिए । सांचो अर्थमा तत्कालीन सामाजिक समानता, आर्थिक शोषण, वैदिक धर्मका कटूर पन्थीहरूका कठोरवाद र पूजापाठ एवं अनावश्यक यज्ञ-यागादिले बुद्धको आभिर्भावलाई निम्त्याएको थियो । बुद्धको धर्म मानवादी धर्म हो । यस्ले मानव सिवाय अरू अदृश्यमय जो-कसैलाई पनि महत्व दिएको छैन । जसरी बुद्ध धर्मलाई अनित्य, दुख र अनात्मा मानिएको छ त्यसरी नै यस्को शिक्षालाई मुलतः निरिश्वरवादी तथा मनोवैज्ञानिक पनि मानिन्छ । यथार्थमा यस धर्मले मानव दुःखको स्थितिलाई अन्त पार्न उपाय सिकाउँछ । बुद्ध धर्मले केवल बौद्धहरूको बन्धुत्वमा मात्र विश्वास गर्ने कुरा सिकाउदैन परन्तु विश्वशान्ति र विश्वबन्धुत्व नै यस्को मुलध्ये हो ।

बुद्ध एक समाज सुधारक र नवीन समाजक संस्थापक पनि थिए । उनी वर्णव्यवस्थामा आधारित जातिवादमा पूर्ण असहमत थिए र यसकै विरुद्धमा उनले प्रगतिशील पाइला चालेका थिए । जस्को परिणाम स्वरूप उनले शोषित-पीडित एवं निर्धन-निमुखा जनोपर ठूलो योगदान दिएका थिए । स्वतन्त्रता र समानतालाई स्थान दिन, आफ्नो समयमा सुनीत उपाली, सुप्रिया आदि जस्ता निम्न जातिकालाई भिक्षुसंघमा प्रवेश गर्न दिई जातिवाद विरुद्ध प्रभावशाली आन्दोलन शुरूवात गरेका थिए । पछि भगवान् बुद्धको धर्म सम्पूर्ण सम्प्रदाय जस्तै ब्राह्मणहरूले पनि अपनाए, शुद्रहरूले पनि अपनाए । उनको धर्ममा राजादेखि रक्क सम्म भित्रिएको थाहा हुन्छ । एकचोटी बुद्धले भिक्षुसंघलाई सम्बोधन गर्दै भिक्षुहरू ! तिमीहरू विभिन्न कुल, विभिन्न नदीहरू वगीरहँदा आ-आफ्नै अस्तित्वमा बगिरहने हुन्छ र जब सागरमा मिसिने छ, तब पृथक-पृथक अस्तित्व लोप भएर जाने हुन्छ । अनि ती सम्पुर्ण नदीहरू समुद्रमा भासिएर विलीन हुनेछ । हेर ! बौद्ध संघ पनि समुद्र भै हो । यो संघमा सबै एकै हुन् र बराबर छन् । जसरी गंगा र यमुनाको पानी समुद्रमा मिसिसकेपछि भेद गर्न सकिदैन त्यसरी नै तिमीहरू संघमा प्रवेश गरीसके पछि सबै एकै समान है । कसैलाई पनि अलग अलग गरी हेर्न सकिदैन । नवीन समाज स्थापनका लागि उनले विशेषतः स्वतन्त्रता, समानता तथा भातृत्वको सिद्धान्तलाई अधिक जोड दिएका थिए । यसै उपयुक्त

सिद्धान्तमा वर्णव्यवस्थाको विकल्प भेटिन्छ । यसरी बुद्धले आफ्नो शासनमा प्रवेश भएका भिक्षुहरूलाई उनीहरूको मूल कर्तव्य नै प्राप्त ज्ञानका साथमा आदर्श प्रदर्शन गर्ने र अनुयायीहरू अर्थात् उपासक उपासिकाहरूको कर्तव्य नै भिक्षुहरूलाई धर्मोपदेश सुन्ने र बुद्ध शासनलाई टेवास्वरूप भिक्षुहरूलाई भोजन आदि प्रदान गर्ने भनी बताउनु भयो । वास्तवमा वर्णव्यवस्था चाँडो भन्दा चाँडै समाजबाट निर्मुल होस् भनी बुद्धले चाहेका थिए । यसै कारणले उनी असमानता तथा घृणाको प्रचार गर्नमा असहमति भए परन्तु समता र मैत्री उपर अधिक जोड दिए ।

संसारमा प्रशिद्ध धर्महरू मध्ये इशाई, मुस्लिम, हिन्दू आदिमा ईशामसिह, हजरत मोहम्मद, कृष्ण आदिलाई एक अलौकिक सर्वशक्ति सम्पन्न ईश्वरको रूपमा पुजिन्छ । विशेषतः यिनीहरूलाई नै महत्व दिन्छन्, मुख्यतः केन्द्र विन्दू नै ईश्वरलाई मान्दछन् । तर बुद्ध धर्ममा मुख्य केन्द्र विन्दू कुनै पनि अलौकिक पुरुष भगवान नभई मनुष्य र समाज नै हो । हामी बौद्ध धर्ममा बुद्धलाई मानव-महामानवको रूपमा मात्र स्वीकार गर्दछौ । सिद्धार्थ कुमारले संसारको वास्तविकता बुझ्न सम्पूर्ण ऐश-आराम, विलासितालाई तिलाज्जली दिई ज्ञानको खोजीमा हिँडेका थिए । आलार, कालाम उद्कराम पुत्र जस्ता वैदिक धर्मका कटूर-पन्थी, धार्मिक नेताहरूसित सत्संग गरे, शास्त्र सम्मत असंख्य कुराहरू सिके तर यतिले पनि सिद्धार्थको प्यास मेटिएन । परिणामतः छ वर्षसम्म स्वयं आप्नै शरीरमा अविरल रूपमा भइरहने किया-प्रतिक्रियाहरूलाई हेँै पूर्ण स्मृतिवान भई वर्तमान जीवनर्भा पूर्ण सजग भएपछि उनलाई संसारको यथार्थ तत्व (ज्ञान) को अववोध भयो, यथार्थ सत्यलाई साक्षात्कार गर्यो, बुद्धत्व-बोधिज्ञान प्राप्त गरी उनी बुद्ध भए । बुद्ध भइसके पछि उनलाई द्वन्द्व भयो कि प्राप्त ज्ञान जनमानसमा पुन्याउने वा नपुन्याउने ?

यथार्थमा मानव-प्राणी सुख-सयल, भोगविलासपूर्ण जीवन यापन गरीरहेका देखी आफूले दुष्कर चर्यागरी प्राप्त गरेको ज्ञान कसैले पनि बुझ्नै नसकिने र देशना गरेर पनि निरर्थक हुन्छ भन्ने कुरामा बुद्ध विश्वस्त भए । अकस्मात उनमा एउटा प्रश्न श्रृजना भयो कि प्राप्त ज्ञान मानव कल्याणको लागि देशना गर्न वा चूप रहने ? ओहो ! असंख्य मानव समुदायमा धेरैले नभए पनि एकाग्र रूपमा भएपनि त

मेरो कुरालाई बुझने होला नि सबै उस्तै त हुदैन नि भनी उनको हृदयमा दुखी मानव प्रति दया उत्पन्न भयो । संसारमा मुनाथ्य र समाज समक्ष दुईवटा मौलिक समस्याहरू दुख र दुखको निवारण गर्नु पर्ने बुद्धले महशूस गरे । अतः उनले दुखको व्यापकता माथि ध्यान केन्द्रित गरी आफूनो धर्म-दर्शन प्रतिपादन गरेका थिए भन्न सकिन्छ । कुनै पनि काम-कुरा विना सितैमा गर्न असम्भव हुन्छ । जे गरिन्छ त्यस उपर त्याग तपस्या हुनु जरूरी छ । यसरी नै बुद्धले वास्तविक स्थितिहरूलाई क्रमिक रूपले गवेषण-परेषण गरी, स्वअनुभूति प्राप्त गरी, दुखी जनहरूको घरदैलो पुरीकरण विद्यमान परिस्थितिसंग निकटम रही अवलोकन गर्न सकेकोले नै आफूनो धर्म दर्शन प्रतिपादन गर्न सकेको हो । यसरी हेर्दा बुद्ध धर्मको समस्त नैतिकता दुखको मान्यता तथा त्यस्को निवारण माथि आधारित देखिन्छ ।

हामी बुद्ध धर्ममा कसैको भाग्य-दुर्भाग्यको जिम्मेवारी वहन गर्ने कोही नभई आफूनो भाग्यको निर्माता स्वयं हुन्छ भन्ने कुरा पाउँछौ । यसरी आफूनो मालिक इश्वर वा अदृश्यमय शक्ति नभई स्वयंलाई मान्नु पर्ने जुन बुद्धले शिक्षा दिए त्यो मानव बुद्ध-विवेक विकासतिर लम्काउन ठूलो आदर्शको शिक्षा हो । मानिस आफैले शुभाचरण गरी यस संसारलाई पवित्र पार्न सकिन्छ, तथा स्वतन्त्रता, समानता र भातूत्व उपर नजानी समाजको स्थापना गर्नमा धैर्य हृदसम्म टेवा मिल्ने हुन्छ । यसरी हेर्दा पनि बुद्ध धर्मको मूल केन्द्र विन्दू नै मनुष्य-मनुष्य वीच सम्बन्ध भएको देखिन्छ । मनुष्यता सित आवद्ध तथा मनुष्य-मनुष्य वीचको सम्बन्धको आधार पनि नैतिकता नै हो ।

एक तबर्ले धर्म सामाजिक धर्म पनि हो । यो मनुष्य-समाजसित आवद्ध धर्म हो । विना सम्बन्ध, विना सहारा मा जीवन व्यतित गर्ने आजसम्म कोही जन्मेकै छैन । जब मान्दे एकलोपनामा रहन्छ तब निश्चित रूपमा त्यसबेला धर्मको आवश्यकता नहोला तर यदि दुईजना एक आपसमा सम्पर्कमा आउनु छ भने त्यहाँ धर्म-नैतिकता-अनुशासनको नितान्त आवश्यक पर्दछ नै । मानिसको जमात संघ हो त संघको समष्टि नै समाज हो । अतः जहाँ सामाजिक कुरो उठ्छ त्यहाँ धर्म पनि सगै जोडिएर आउने हुन्छ । कुनै पनि समाज माथि दृष्टिगत गर्दा विना धर्म कुनै पनि समाजको काम-काज चल्ने सक्दैन किनभने सम्पूर्ण धर्मकै आडमा टेकिरहेको हुन्छ ।

अतः यो सामाजिक धर्मको प्रथम नैतिक सिद्धान्त नै मध्यम मार्गलाई मानिन्छ । मध्यम मार्ग, जुन तथागत बुद्धले धर्मचक्र सूत्रमा व्याख्या गर्नु भएको छ । यस सूत्र अनुसार जीवनमा दुईटा उक्ति (अन्त) हुन्छन् । प्रथमतः नितान्त भोग विलासयुक्त जीवन (काम सुखलियोगो कामो) हो त दोशो कठोर तपश्याको जीवन यापन (अद्विक्लमधानु योगो) गर्नु हो । यथार्थमा उपयुक्त दुईटै जीवन सार्थक पार्ने दृष्टिमा बाधक तत्व हो । नितान्त भोग विलासी हुनाले मानिसले आफूले के गर्नु पर्दछ र के गर्नुहुन्न तथा सामाजिक मूल्य-मर्यादा एवं उत्तर दायित्वलाई समेत भुलिदिने हुन्छ त कठोर तपश्याले मानिसको शरीर क्षीण हुदै चिन्तनीय शक्तिमा समेत नराम्री धक्का पुग्ने हुन्छ । यसर्थमा यी दुवै उक्तिहरू मानव जीवनका लागि बाधक तत्व-हानिकारक देखिन्छन् । त्यसैले नै त हो नि बुद्धले जीवनमा मध्यम मार्ग अपनाउन अधिक जोड दिइएको थियो ।

तथागत बुद्धका नैतिक मार्गले प्रत्येक वर्गलाई यही कुरा सिकाउँछ कि- दुखको वास्तविक स्थितिलाई स्वीकार गरी त्यसलाई निराकरण (मुक्ति) गर्नेतर प्रयत्नरत रहनुपर्दछ । उनको धर्म-दर्शन यही धियो- संसारमा दुख छ (दुख सत्य), दुखको कारण तृष्णा हो (दुख समुदाय सत्य), दुखलाई निराकरण गर्न सकिन्छ (दुख निरोध सत्य) र दुखबाट मुक्त हुने उपायहरू (दुख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य) आठवटा छन् । यही अष्टाङ्गिक मार्गमा जीवनलाई सन्तुलित पार्नु या यस्को आधार मा जीवन यापन गर्नु नै मध्यम मार्गमा लागेको ठहरिन्छ । मध्यम मार्ग यस प्रकारका छन्-

- १) सम्यक्-दृष्टि-** संसारमा दुख छ, दुखको अन्त तृष्णालाई नष्ट पारेपछि मात्र संभव छ । त्यस्तै कुशल र अकुशल छुट्याउन सक्नु, त्यसको मूल कारण जान्नु यही सम्यक् दृष्टि हो ।
- २) सम्यक् संकल्प-** नैष्कर्म्य-अव्यापाद-अविहिंसालाई दृढभई पालना गर्नु अर्थात मानिसले जीवनमा यस्तो संकल्प गर्नु पर्दछ जुन शुभ छ र परिणामतः जीवनको उद्देश्य सम्म पुरन टेवा मिल्ने छ ।
- ३) सम्यक् वचन-** समाजमा वस्दा सत्य बोल्नु, कटु तथा अप्रिय शब्द प्रयोग नगर्नु, परन्तु आकर्षक एवं प्रिय बोल्नु- यही सम्यक् वचन हो ।
- ४) सम्यक्-कर्म-** जीवहिंसा, चोरी-डकैति, व्यभिचार गर्नुबाट पूर्ण रूपमा बच्नित रहनु, स्वार्थ नभई परार्थी भई कार्य सम्पादन गर्नु ।

५) सम्यक्-आजीविका- शोषण-दमन पूर्ण भ्रष्टाचारले धन उपार्जन नगर्नु अर्थात शस्त्र, मंस, मद्य, विष र प्राणी (देह) व्यापार नगर्नु ।

६) सम्यक्-व्यायाम- अनैतिक कार्यबाट विरक्त रहीआत्म नियन्त्रणगरी सदाचारी बन्नमा प्रयत्नरत हनु ।

७) सम्यक्-स्मृति-सम्पूर्ण कुशल-अकुशलता प्रति सजग रहनु परिषममतः कुशल सजगताले थैये संस्कारको सञ्चय हुन्जान्छ ।

८) सम्यक्-समाधि- एउटै आलम्बनमा एकोहोरो लगाइ रहनु नै एकाग्रता हो र जस्ते मानवमा भएका दुर्गुणहरू समाप्त पारी परमानन्दको अनुभूति प्रदान गर्दछ ।

बुद्ध धर्ममा जीवनको सर्वोत्तम लक्ष्य निर्वाणलाई साक्षात्कार गर्नु हो । निर्वाण प्राप्ति अवस्था त्यो हो जुनबेला जो कोही व्यक्ति हरप्रकारका तृष्णाबाट मुक्त, राग-द्वेष-मोह क्षेदन भई कलुषित भावबाट विरक्त अवस्थामा हुन्छ । भनिन्छ निर्वाण प्राप्त भइसकेपछि अर्थात आश्रववक्षय पछि अनावश्यक इच्छाको रोग लाग्दैन, दुखबाट पूर्णरूपमा छुटकारा मिल्द । जन्म, बृद्ध, रोग, मरणले मुक्त अवस्थामा रहने हुँदा निर्वाणको प्राप्ति पछि, परमानन्द मिल्ने कुरा बौद्ध साहित्यमा उल्लेख भएको पाइन्छ । महाकवि अश्वघोषले सौन्दरानन्द महाकाव्य (१६२८-२६) मा निर्वाण सम्बन्धी यसरी व्याख्या गरेका छन् - "जसरी निर्वाण प्राप्त भएको (निभेको) वर्ती न पृथ्वीमा रहन्छ, न आकाशमा जान्छ, न कुनै दिशा अथवा न कुनै विदिशामा, प्रत्युत् स्नेह (तेल) समाप्त भएपछि, मात्र शान्ति प्राप्त गर्दछ, यही दिशा आत्माको पनि हो, अर्थात निर्वाण अवस्थामा निवृत्तआत्मा न त पृथ्वीमा रहन्छ, न अन्तरिक्षमा जान्छ, न कुनै दिशामा अथवा न कुनै विदिशामा, अपितु क्लेशहरू (पापहरू, दोषहरू) नाश भएपछि खालि शान्ति मात्र प्राप्त हुन्छ ।"

भिक्षु-भिक्षुणी, उपासक-उपासिकाहरू बुद्ध धर्मका एकै रथका चारपाँचा हुन् । बुद्धले आफ्नो धर्म-दर्शन आदिकालसम्म पनि सुचारू रूपले सञ्चालन हुँदै जाओसँ भनी आफ्ना अनुयायीहरूका लागि तहतह गरी विनय-विद्यान (नीति-नियम) पनि बनाउनु भएको थियो । जसमध्येमा बुद्धले पाँचवटा मौलिक नैतिकयुत सिद्धान्त पनि प्रस्तुत गर्नुभएको छ । जुन बौद्धहरूका लागि धर्ममा प्रवेशको पहिलो खुड्किलो मानिन्छ । यसैलाई पञ्चशील भनी सर्वत्र चिनिन्छ । हुनत पञ्चशीललाई सदाचार उच्चविचारको लागि निदिष्ट भएको सिद्धान्त मानिन्छ । वस्तुतः यस सिद्धान्त अपनाउनु या त्यागनु आ-आफ्नो स्वतन्त्रताको कुरा हो । तर यो अकाट्य

कुरा हो कि जो जस्ते यी कुरालाई अलग पार्न खोज्दू त्यस्को परिणामको उत्तरदायित्व स्वयंले बहन गर्नुपर्दछ । यसर्थ पालन गर्नु या नगर्नु पनि व्यक्ति स्वयंको उत्तरदायित्वको कुरा हो ।

पञ्चशीलको प्रथम शील अहिंसा हो । यही अहिंसावादी नीतिमा नै समाजमा प्रेम र सम्मानको निर्भर रहेको छ । अहिंसा करूणा र मैत्रीको दोशो स्वरूप हो । दोशो शिक्षा चोरी नगर्नु हो । यो शिक्षा विना कुनैपनि समाज जीवित रहनै सक्दैन । चोरी गर्नु लोभ लालच भावनाको उपज हो । मनुष्यले व्यभिचार नगर्नु तेशो शिक्षा हो । बुद्धले भोग विलास माथि नियन्त्रण गर्नमा ठूलो जोड दिनुभएको छ । यसैको नियन्त्रणले नै तन मनको शुद्धता बढ़ि हुन सक्छ र शारीरिक बल र मानसिक शक्ति विस्तार गर्नमा पनि टेवा मिल्ने हुन्छ । चौयो शिक्षा असत्य नबोल्नु हो । यस्ले इमान्दार र सत्यताको उच्चता भल्काउँछ । यो शिक्षा सामाजिक संगठन तथा शक्तिको लागि पनि धेरै आवश्यक देखिन्छ । सुरापान-लागुपदार्थ नगर्नु नै पाँचौ शील हो । यस्को सेवनले मानव मनस्थिति नै विग्रिने र अन्ततः शरीरलाई खेराव बनाई दिन्छ । मानसिक शक्ति र अर्थतन्त्र सुधार्न यस शिक्षाको आवश्यक देखिन्छ ।

तसर्थ बुद्ध धर्मको नैतिक आधार नै सामाजिक नैतिकता र मानवता हो । बुद्ध धर्मको पूर्णतः बौद्धिक र हेको देखिन्छ । किन भने कुनै पनि नैतिकताले कुनै पनि व्यक्तिलाई नैतिक बन्नमा मजबुरी वाध्य गर्दछ भने, नैतिकताको नियमलाई ईश्वरको विशेषाज्ञा मानिन्छ भने ती कुराहरूलाई बुद्ध धर्मले पूर्णतः अस्वीकार गर्दछ । यथार्थमा नैतिकतालाई बुझ्दा बुझ्दै पनि मानवले व्यवहार मा नउतारेको मात्र हुन् यसो हुनुमा स्वार्थयुक्त भावना लुकेको हुनसक्छ । बुद्ध धर्मले पूर्णतया नैतिकता माथि जोड दिएकोले नै यहाँ नैतिकताको उच्च महत्व र विशेषता रहेको पाइन्छ । बौद्ध साहित्य अनुसार नैतिकता नै धर्म हो र धर्मले नैतिकताको प्रतिनिधित्व गरेको हुन्छ । त्यसैले जसरी हामी अन्यान्य धर्ममा ईश्वरको उच्च स्थान पाउँछै त्यसरी नै यहाँ नैतिकताको उच्च स्थान रहेको छ ।

अन्ततः बुद्ध धर्मको मूल सारातत्व नै नैतिकता हो । नैतिकताको अभावमा धर्मको मान्यता नै बिलाउँछ । यसरी बुद्ध धर्म नैतिकतासित आबद्ध धर्म हो जस्ते सम्पूर्ण रूपमा नैतिकयुक्त बन्नुमा नै अधिक जोड दिएको छ । यसर्थमा बौद्ध धर्म विकासको मूल आधार नै उच्च नैतिकता हो र जुन नैतिकताले बुद्धेप्रदेशको प्रतिनिधित्व गरेको छ । ॥ अस्तु ॥ (धर्मप्रदिप २.२.वि.सं.२०५१)

महिला भएकै कारण भिक्षुणी हुन नपाइने

बुद्ध धर्ममा पुरुष भिक्षु बन्न सक्छन् तर महिलाहरू भिक्षुणी बन्न सक्दैनन् । महिलाले पनि भिक्षुणी बन्न पाउनु पर्छ भन्नेहरूको तर्क छ यो चलन स्वयम् भगवान् गौतम बुद्धको समयमा थियो र भिक्षुका साथसाथै भिक्षुणीका लागि भनेर पनि विनयको व्यवस्था थियो भने अब मात्र किन भिक्षुणी बनाउनहुन्न ? तर बुद्ध वितेको एकसय वर्षपछि थेरवादी बौद्ध सम्प्रदायमा यो परम्परा हराएको भने साँचो हो । लैंगिक विभेदता न्यूनीकरण हुँदै गइरहेको वर्तमान सन्दर्भमा भिक्षुणीको परम्परालाई फेरि चलाउनु पर्छ, पर्दैन वा हुन्छ-हुन्न भन्ने प्रश्न बुलन्द भएको छ ।

हाल थेरवादी बुद्ध धर्ममा भिक्षुणी भन्ने कुरा नभए पनि अनगारिका भन्ने रहेको हुन्छ जो घरवार छाडी विहारमा धर्म अभ्यास गरिरहेको महिला भन्ने बुझिन्छ । भारत, श्रीलंका, थाइल्यान्ड, म्यानमार, टाइवानजस्ता बौद्ध देशहरूमा जस्तै नेपालमा पनि अनगारिकाहरू देखि पाइन्छन् । उनीहरू पनि भिक्षुजित्तकै सम्मानित छन् । महिलाले भिक्षुणीको मान्यता पाउनुपर्छ भनी सङ्घर्ष गरिरहेका नेपालीहरूमा अनगारिका धर्मवती पनि एक हुन् । भिक्षु संघले भिक्षुणी नवनाएपछि उनीसँगै अन्य नेपाली अनगारिकाहरू विदेशमा गई भिक्षुणी बनेर आएका छन् । अनगारिका धर्मवती भान्छन्-भिक्षुणीको मान्यता अस्वीकार गर्नुको पछाडि यो पितृसत्तात्मक समाज भएकोले पनि हुनसक्छ र हाम्रो मामिलामा पनि यस्तै भएको हो ।

❖ बस्तूत महान्

अनगारिका धर्मवतीलगायतरले अमेरिकामा महायानी परम्पराबाट भिक्षुणी बनेका हुनाले उनीहरूलाई थेरवादी भिक्षुणीका रूपमा लिन नसकिने बताइन्छ । शुरुमा भिक्षुणीहरू थिएनन् भिक्षु मात्रै थिए । गौतमबुद्धमाथि भिक्षुणी परम्परा चलाउन निकै दबाव दिएपछि भिक्षुणीको परम्परा चलाइएको थियो भनिन्छ । तर यो चलनले एकसय वर्षसम्म पनि निरन्तरता पाउन सकेन । त्यसपछि कोही पनि महिला भिक्षुणी नै हुन आएका थिएनन् । आफ्नो संघमा भिक्षुणी बनाइएपछि स्वयम् बुद्धले संघमा भिक्षुहरू मात्रै भएका भए बुद्ध धर्म पाँचहजार वर्षसम्म चल्ने तर अब भिक्षुणीको परम्परा बसाइएको हुनाले त्यसको आधा समय मात्रै चल्ने भनेका थिए रे भनिन्छ । संघमा भिक्षु तथा भिक्षुणीहरू भएपछि कलह उत्पन्न हुने भएकाले बुद्धले यस्तो भनेका होलान् भन्ने अनुमान पनि गरिन्छ । पछि हराइसकेको चलनलाई बरु हराउन नै दिएर धर्मलाई लामो समयसम्म चलाउन भिक्षुणीको परम्परालाई पुनः चलाउनतिर भिक्षुहरूले ध्यान नदिएको पनि भनिन्छ । तर यो प्रसङ्गमाथि त्रिभुवन विश्वविद्यालय बुद्ध धर्म अध्ययन विभागका प्रमुख डा. नेरेशमान वजाचार्य शंका व्यक्त गर्नुहुन्छ । बुद्धका उपदेशहरू निकै पछिमात्रै लिपिबद्ध गरिएको थियो । भिक्षुणीका सम्बन्धमा बुद्धले भनेका कुरा वास्तविकता नभई पछि मात्रै थपिएको हुनसक्ने आशंका उहाँको छ । उहाँ भन्नुहुन्छ- बुद्धको दर्शनसँग भिक्षुणी बनाउनहुन्न वा बनाएको खण्डमा धर्म

Through

मिजन ट्रूस एण्ड ट्रायल्सले नेपाली श्रद्धावानहरूको लागि थाइल्याण्ड, बर्मा, श्रीलंका तथा चीन जस्ता बैद्ध देशहरूको तीर्थ यात्राको लेखी समूह यही माघ-फाल्गुनमा जान लागेको छ ।

भ्रमणमा जान इच्छुक श्रद्धावान महानुभावहरूले सम्पर्क गर्नुहोला ।

सम्पर्क : छानुराज शाक्य, प्रणय श्रेष्ठ

Mobile : 981038196

Vision TOURS & TRAVELS (P.) Ltd.

(A Quality Tour Operator in Nepal)

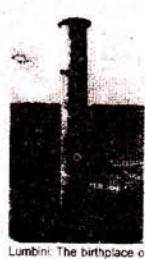
PO BOX: 10666 THAPATHALI, KATHMANDU, NEPAL

TEL: 244114, 258326, FAX: 977-1-244114/524588

Email: vision@wlink.com.np, Website: www.visiontours.com

- Inbound Tour & Outbound Tour
- Air Ticketing

- Cultural & Religious Tour
- Hotel Booking

Lumbini: The birthplace of Lord Buddha

चाँडै नासिन्छ भन्ने कुरा मेल खादैन तर यसलाई लैगिक विभेदका रूपमा नलिई थेरवादी बौद्ध सम्प्रदायको परम्परागत सोचाइको परिणाम मात्रै भनेर बुझनुपर्छ ।

बुद्धका कुराहरूमा हेरफेर गरिनुहुन्न र बुद्धले जसरी भनेका छन् त्यसरी नै चलाउनुपर्छ भन्ने मान्यता राख्ने समूह थेरवादी सम्प्रदाय हो । यो संकुचित छ । डा. वज्राचार्यका अनुसार त्यही संकुचित मान्यताकै कारणले मात्र भिक्षुणी परम्परालाई पुनर्जीवित नगरि एको बाहेक अन्य कुरामा त बुद्ध धर्ममा महिलालाई पनि उत्तिकै भूमिका निर्वाह गर्न दिएकै छन् र धर्ममाथि महिलाको पनि उत्तिकै अधिकार रहेको र उपयोग पनि भइरहेको छ ।

भिक्षुणीको परम्पराको सम्बन्धमा के पनि भन्ने गरिएको पाइन्छ भने भारतमा बुद्धले भिक्षुणी परम्परा चलाएपछि यो श्रीलंका पनि पुगेको थियो र पछि श्रीलंकाबाट चीन पुग्यो र श्रीलंकामा यो चलन हराए पनि चीनमा भने त्यसले निरन्तरता पाइरहेकाले भिक्षुणीको परम्परा हराइनसक्को भन्ने मान्यता राखेहरू पनि छन् । तर, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका पूर्वअध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थिवर आफूले भिक्षुणीहरूका बारेमा अध्ययन गरेको तर त्रिपिटकको विनयसूत्रमा भिक्षुणीहरूका लागि भनी बनाएको नियमभन्दा कडा र फरक पाइएकाले त्यसलाई परम्पराको निरन्तर भन्न नसकिन्ने बताउनुहुन्छ ।

केही वर्षअघि भारतको सारनाथस्थित महाबोधी सोसाइटीमा श्रीलंकाबाट आइरहेका भिक्षुणीहरूसँगको अन्तर्वातामा उनीहरूले आफूहरू भिक्षुणी नै भएको बताएका थिए । यस सम्बन्धमा के बताइन्छ भने श्रीलंकामा पनि पुराना पुस्ताका भिक्षुहरूले ती भिक्षुणीहरूलाई मान्यता दिएका छैनन् । नयाँ पुस्ताका भिक्षुहरूले मात्रै भिक्षुणीको परम्परालाई पुनर्स्थापना गरेको हो र यो विवाद श्रीलंकामा पनि एउटा समस्याकै रूपमा रहेको छ । विभिन्न ठाँउमा भिक्षुणीको मान्यता दिनुपर्छ भन्ने विचार राख्दै आएका भिक्षु अश्वघोष महास्थिवर पनि वर्तमान मान्यतादेखि सन्तुष्ट हुनुहुन्न । उहाँ भन्नु हुन्छ- भिक्षुणी बनाउन नचाहेर महिलालाई अनगारिका मात्रै बनाएका छन् तर यो बुद्धकालीन समयमा थिएन ।

पूर्वअध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थिवर भन्नुहुन्छ- भिक्षुणी परम्परालाई पुनर्जीवित राख्नमा हामीलाई कुनै आपत्ति छैन बरु यसले त बुद्ध शासनलाई टेवा पो पुग्छ । तर, हाम्रो सम्प्रदायको इतिहास नेपालमा लामो छैन र संख्यामा पनि थोरै भएकाले निर्णय लिन गाहो पेरेको हो । बरु थेरवादी बौद्ध परम्पराको लामो परम्परा र बलियो पनि भएका श्रीलंका, थाइल्यान्ड, स्यानमार जस्ता देशहरू सम्मिलित गरी बहुत छलफल चलाएर यसलाई पुनः पुनर्जीवित गर्ने हो भने राम्रो हुन्छ ।

कटूरताकै एक नमूना हो- भिक्षु बन्नलाई भिक्षु संघबाट मान्यता लिनुपर्ने परम्परा त्यस्तैगरी भिक्षुणी बन्नका लागि पनि भिक्षुणी संघ चाहिन्छ, तर नेपालमा भिक्षुणी संघ नै छैन, कसरी भिक्षुणी बनाइन्छ, भन्ने अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थिवरको कथन छ । बुद्धले भिक्षुणी बनाउने स्वीकृति तत्कालीन भिक्षुहरूलाई नै दिएका थिए । अब पनि भिक्षु संघबाट भिक्षुणी बनाउन सकिने र त्यसपछि भिक्षुणी संघ पनि हुने कुरा अलि उदार दृष्टिकोण राख्ने पुराना पुस्ताकै केही भिक्षु तथा युवा भिक्षुहरू बताउँछन् । बुद्ध धर्ममा महिलालाई भिक्षुणी हुनुवाट वञ्चित गरिंदा उनीहरू स्वयम् बुद्धप्रति कर्ति इमानदार छन् भन्ने प्रश्न उभिएको छ । (वर्ष १०२, अड्ड १३४ को गोरखापत्र राष्ट्रिय दैनिकबाट साभार प्रकाशित- सं.)

**रेकी ! रेकी !! रेकी !!!
स्वस्य र सुखी संसारको निर्माण गर्ने
अपार शक्ति रेकी**

करुणा रेकी तथा लामाफेरा

कुनै पनि शारीरिक वा मानसिक रोगहरू जस्तै : चिन्ता, तनाव, नैराश्यता, अनिद्रा, टाउको दुखाई, डर, नशा सम्बन्धी रोग, बाथ हड्डी खिलाएको, मुत्र एवं पित्त थैली पत्थरीको सफलताका साथ उपचार भइरहेको छ ।

**रेकी गुरु लामा डावाड लिङ्जीन
नेपाल रेकी ध्यान केन्द्र
सामाजिक, काठमाडौं, फोन : ३६१५११, ३६०५१२**

अशान्त नेपाललाई स्थीर शान्तितर्फ मोडन उत्प्रेरणा मिलोस

❖ भिक्षु कुमार काश्यप महाएथविद

(२०५९ पौष २६, धरानमा आयोजित चतुर्थ राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलनको समुद्घाटनमा प्रस्तुत आनन्द कुटी विहार गुठीका अध्यक्ष, आनन्द भूमिका प्रमुख सल्लाहकार एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका पूर्व अध्यक्ष प्रमुख अतिथिको भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको मन्तव्य ।)

बुद्ध जन्मभूमि नेपाल अधिराज्यको पूर्वाञ्चल क्षेत्रको एक सुन्दर मनमोहक नगर धरानमा भइरहेको चतुर्थ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन, समुद्घाटन समारोहका श्रद्धेय अध्यक्ष भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, स्थानीय धरानवासी श्रद्धालु महानुभावहरू तथा विभिन्न जिल्लाबाट सहभागी हुनु भएका सम्पूर्ण उपस्थिति जनहरू.....

नेपाली बौद्ध जगत मात्र नभएर सम्पूर्ण शान्ति प्रेमीहरूका लागि खुशी एवं गर्वको अनुभूति हुने चतुर्थ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन स्थलमा सहभागी हुन पाउँदा मलाई अत्यन्तै धर्मप्रीति-सुखानुभूति उत्पन्न भइरहेको छ । सर्व प्रथम चतुर्थ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन विना वाधा सुचारु रूपले सम्पन्न होस् भन्ने मैत्री कामना व्यक्त गर्दछु ।

नेपालको विगत इतिहासमा फर्की हेर्दा जहानियाँ राणशासनको अन्त्यताको संगसरै नेपालमा धेरवाद बुद्ध-शासनको पुनर्जागरणले समस्त बुद्धमार्गीहरूमा नयाँ उत्साह र उमझ छाएको थियो । भिक्षु चन्द्रमणि महास्थविर, धर्मादित्य धर्माचार्य, भिक्षु महाप्रज्ञा, भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु धर्मालोक आदि भिक्षुहरूको अथक प्रयास पछि वि.सं. १९९४ सालमा गोपच्छिगरी-स्वयम्भूको डाँडामा बुद्धरम्लाई भजन-गानको माध्यमले ज्ञानमाला भजनको स्थापना हुन गयो । धर्ममा आस्थावानहरू रत्नदास, नर वहादुर, शुक, रत्न वहादुर तण्डुकार, द्वारिकादास श्रेष्ठ, नरवहादुर मानन्दर, तुयु गुरुजु आदिको अथक प्रयासमा जन्मिएको 'ज्ञानमाला भजन' को हाल आफूनै पहिचान, स्व-अस्तित्व, विशेषता र इतिहास कायम भैसकेको छ । धार्मिक आस्थाबाट उत्प्रेरित भएर बुद्धोपदेशलाई भजन-गानको माध्यमले ज्ञानमानसमा जन चेतना जगाउने जस्तो नयाँ चिन्तनको अभियान थालनी गरेको अभियोगमा त्यतिबेला कयौं समातिए त कयौं ज्ञानमाला भजनसरै बौद्ध ग्रन्थहरू जफत गरिएको कुरा इतिहासको गर्भबाट लुकेको छैन ।

जितिबेला वाक स्वतन्त्रता, प्रकाशन स्वतन्त्रता, राजनैतिक चेतनामा ताला लगाइएको थियो, त्यतिबेला नै 'ज्ञानमाला भजन' जस्ते ज्ञानमानसमा चेतनाको लहर शृंजना गर्न अहं भूमिका निभाएको थियो, धार्मिक तथा सामाजिक जागरणको चेतना माथि उकास्ने कार्यमा निरन्तर लागीपरेको थियो । परिणामतः ज्ञानमाला भजन खल: वा संगठनको रूपमै अगाडी बढने कार्य अयो, जस्ते जीवनोपयोगी बुद्धोपदेशयुक्त भजनको माध्यमबाट छारिएर रहेका नेपाली बौद्धहरूलाई एक सूत्रमा

आबद्ध गर्ने चिन्तनको विकास भएको छ । आज राष्ट्रिय तहमै ज्ञानमाला संगठित रूपमा अगाडी बढने जमर्कोलाई एउटा उर्जा थने कार्य चतुर्थ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन भैहेको हामीसबैको लागि सुखकर विषय भएको छ ।

वस्तुतः ज्ञानमाला भित्र काल्पनिक, अलौकिक, अव्यावहारिक, अमानवीय तत्वहरू समाहित भएका छैनन् । धर्मको मर्म, संघको महत्ता, जीवनको अर्थ, काम-कर्तव्यको बोध, नैतिकताको मूल्य-मान्यता, जीवन जिउने कला, सफलताका रहश्यहरू यथार्थतः ज्ञानमाला भित्र अन्तर्निहित छन् भन्ने कुरा प्रत्येक ज्ञानमाला भजनका गाथा-श्लोकहरूले सन्देशात्मक रूपमा बताइरहेको कुरालाई हामीले हृदयंगम गर्नु आजको आवश्यकता हो ।

समय सापेक्ष तवरमा अगाडी बढने विविध माध्यम अन्तर्गत यौटा माध्यम 'सङ्गीत' हो । सङ्गीत भनेर मात्र कहाँ हुन्छ र ? कुनै सङ्गीत जस्ते अशान्तलाई पनि शान्त पाँच, दुखीलाई सुखानुभूति दिन्छ, असंयमलाई शान्त-सौम्य र अनुशासित तुल्याई दिन्छ भने कुनै सङ्गीत, जस्ते शान्तलाई अशान्त तुल्यादिन्छ, सुखीलाई दुखानुभूति दिन्छ, संयमितलाई अशान्त-चञ्चल, छाडा बर्नाई मनस्थितिलाई नै खल्लल्याइदिन्छ । आज हामी यस्तो सङ्गीत समागम अर्थात राष्ट्रिय भेलामा आबद्ध भइरहेका छौं, जस्ते सत्ताको होडवाजी, विमेदीकरण, हिंसा-आंतड व्यक्तिगत स्वार्थ आपसी, वैमनस्यता एवं वैरभावपूर्ण गाहिरो खाडलमा पुरि दैजाने कुवुद्धिबाट आपसी सहमति र समझदारी, राष्ट्रिय भावना, एकीकरणको लागि सहमति र मेलमिलाप पूर्ण शान्ति वार्ता तर्फ मोडिने सुबुद्धियुक्त शुभ-सन्देश हामी भित्र सचार गरिहेको छ ।

अन्तः: पुनः यस चतुर्थ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलनले आजको अशान्त नेपाललाई स्थीर शान्तितर्फ मोडन उत्प्रेरणा मिलोस्, बुद्ध जन्मभूमि नेपाल अधिराज्य शान्तिभूमिमा परिणत हुन सकोस भन्ने मैत्री-कामनागदै राष्ट्रिय अभिसोच लिई अगाडी बढीरहेको ज्ञानमाला संघ आफ्नो उद्देश्य एवं गन्तव्य प्राप्तार्थ सजग र सतर्क भई निरन्तर रूपमा यसरी नै फलोस-फुलै जाओस, उत्तरोत्तर उन्नति, प्रगति एवं विकासको लागि सबैमा कर्तव्याकर्तव्यबोधको भावना जारीत होस् ।

चिरं तिट्ठतु सद्भम्मो ।

सबैलाई साधुवाद !

ऐतिहासिक चारुमति स्तूपको जीर्णोद्धार

❖ सामग्रि को.समि

हाल केरी समय यता चावहिलको ऐतिहासिक चारुमति स्तूपको बारेमा चर्चा परिचर्चा गर्नार्गार्मी रूपमा भइरहेको छ । वस्तुतः केरी महिना अगाडि ऐतिहासिक चारुमति स्तूपको गुम्बजको माथिल्लो भाग चुच्चिएर आकाशिएको गजुरभाग वा त्रयोदश भूवन नराम्बरी चर्किएको कुरालाई विशेषगरी त्यहीं परिसर मा वस्तुहुने भिक्षु तपस्सीधम्मको प्रयासमा संचार माध्यमको छापामा प्रकाशित गरिने कार्य निरन्तर रूपमा भयो । अन्ततः पुरातत्व विभागसित सहमति भए वमोजिम ऐतिहासिक चारुमति स्तूपको जीर्णोद्धार गर्ने तिर्णय त भयो, निर्माण खर्चको लागि भने पुरातत्व विभाग, पशुपति विकास क्षेत्र वा अन्य सम्बन्धित निकाय खुलस्त हुन सकेको नदेखिनु विडम्बना कै विषय भएको छ, भने श्रद्धालु दाता तेन्जिन लामाले रु. ५,००,०००- खर्च गर्ने सहमति पर्छ, पनि कार्य समितिको लागि तत्कालीन संस्कृति मन्त्रीका आसेपासेहरूले भुल्याउने प्रयास पनि गरे । अन्ततः चारुमति स्तूप जीर्णोद्धार समिति नामकरण, गरी कार्य थालनी नगरी धन धोज जीर्णोद्धार समिति खडा भई स्तूपको जीर्णोद्धार कार्यको थालनी गरिएको कुरालाई र आमै पक्ष मान्न सकिन्छ । भिक्षु तपस्सीधम्म जीर्णोद्धारमा सकृद रूपमा लागीपरे अनुरूप श्रद्धालुहरूबाट अन्य लाख रुपैयां भन्दा बढी चन्दा पनि प्राप्त भएको र पनि जीर्णोद्धार गर्न पर्याप्त र कमको लागि अझै श्रद्धालुहरूकै भर पर्नु पर्ने भएको देखिन्छ । यसमा श्री ५ को सरकार कानले देखैन, आँखाले सुन्दैन भनेकै त्वां परिरहनु के राम्रो हो र ?

चर्किएकोभाग विगार्ने क्रममा किट्टल, धातुका मूर्तिहरू, माटामा मूर्तिहरू, धातुका शिक्काहरू, क्यास्केटभित्र लेखिएको स्तोत्र भेटिएकाछन्, अनुराधपुरको स-सानाचैत्यहरू र त्यहाँ प्रयोग गरिएका इंटाहरूमा केरी चारुमतिसंग मिल्ने चारुवति जस्ता अक्षरहरू पनि पाइएका छन् । लिच्छविकालीन मुद्राहरू पनि थपै पाइएका छन् । यसै क्रममा विभिन्न विवादास्पद कुराहरू छापामा प्रकाशितगरी चारुमति स्तूपको ऐतिहासिकता माथि भ्रमको खेती गर्नेहरू पनि नदेखिएका होइनन् । उत्खननको स्थिति श्रृङ्जना गर्न

सके निश्चय पनि अशोककालीन नेपालको बुद्धधर्ममा नयाँ कुराहरू पत्तालाग्ने देखिन्छ ।

वतुतः ऐतिहासिक चारुमति स्तूपलाई अशोककालीन चैत्य मानिन्छ । समाट अशोकले आफ्नो राज्यकालको अन्त्यतिर

ई. पू. २३० ताका हिमालय भेकमा धर्म प्रचार गर्न मजिक्म स्थविरको नेतृत्वमा पांचजना स्थविर- मजिक्म, कस्सपगोत्र, मूलदेव, सहदेव र दुन्दुभिसारको एउटा शिष्ठ मण्डल पठाएको कुरा लड्काको महावंशमा उल्लिखित छन् । यी स्थविरहरूमध्ये एकजना हिमवन्त वा हिमालय प्रदेश अन्तर्गत नेपालमा आई धर्म प्रचार गर्न आएको अनुमान गर्न सकिन्छ । प्रचलित

वंशावली, पुराण अनुसार शाक्यमुनि बुद्ध नेपाल उपत्यकामा आए-आएनन्, समाट अशोक पनि आए-आएनन् भन्ने कुराको विवाद यथावत कायम नै छ । यसरी नै अशोककै छोरी चारुमति उपत्यकामा आई चारुमति स्तूप लगायत अन्य अशोक स्तूप वनाए भन्ने मान्यता पनि रही आएको छ । आज कसैले चारुमति स्तूपलाई ऐतिहासिक होइन भनी भन्नलाई विना ठास प्रमाण मन गढन्ते रूपमा भन्नु राम्रो कुरा होइन ।

डा. डिं. राइट (History of Nepal, Cambridge, 1877, pp-13) का अनुसार किराती राजा स्युगको राज्यकालमा बौद्ध समाट अशोक आफ्ना गुरु उपगुप्त, महारानी तिष्यरक्षिता र एक जना छोरी राजकुमारी चारुमतिको साथमा नेपाल आए, आफ्नो नाउँमा एउटा शहर अशोकपतन बसालेर यसको चार कुनामा चार ओटा र माझमा एउटा स्तूप बनाए, एउटा विहार पनि स्थापना गरे, कीर्तिपुरमा पनि एउटा स्तूप बनाए । समाट उपत्यकाको बौद्ध महत्वको प्रत्येक स्थानमा गए । उनले राजकुमारी चारुमतिको विवाह अशोकपतनका राजकुमार देवपालसंग गरिदिए । यही देवपालको नाउँबाट देवपत्न (चौपाटन) को स्थापना भयो । समाट अशोकले देवपाललाई देवपत्नका शासक बनाए, ३६०० रोपनी जग्गा दिए । चारुमतिले देवपत्नमा एउटा विहार बनाइन्, जुन् उनकै नाउँबाट चारुमति विहार (स्थानीय बोली-चावहिल) भनियो । पाको उमेरका भएपछि देवपाल र चारुमति दुवैले प्रव्रजित जीवन विताए । चारुमतिको मृत्यु चारुमति विहारमा नै

भयो । देवपालले पनि एउटा विहार बनाए तर यसको निर्माण नसकिंदै उनको मृत्यु भयो । यो वंशावलीमा कसरी चारुमतिको कुरा देखियो यस बारे नेपालमा बौद्धधर्ममा तुलनात्मक र समीक्षात्मक अध्ययन गर्नुपर्ने इतिहासविद् भुवनलाल प्रधानको आशय रहेको छ । स्तूपको प्रश्नमा पाटनका चार प्रसिद्ध थूरहरू (स्तूप) शैलीको दृष्टिवाट साँची, सारनाथ र कुशीनगर आदि ठाउँमा पाएका माटोको थुम्कोको थुबे (थूर) शैलीसँग समानता राख्दछ । त्यसैले पनि भलै अशोक आएनन् रे, चारुमति पनि आइनन् रे, तर अहिलेको स्तूपको प्राचीनता बारे भने शङ्का गर्ने ठाउँछैन ।

त्यसो त लिच्छविकालीन इतिहासवाट त्यि तबे ला श्रीमान विहार, श्रीराजविहार, खर्जरिकविहार, मध्यमविहार, श्रीशिवदेव विहार, कल्याणगुप्तविहार, अभ्यरुचिविहार, सुजात प्रभु विहार, पुष्प वाटिका विहार, आजिका विहार आदि विहारहरू भएका कुरा लिच्छविकालीन अभिलेखवाट प्रमाणित भैसकेका छन् । त्यस बेलाका विहारहरूमा सबैभन्दा पुरानो र प्रतिष्ठित विहार **गुण विहार**लाई नै मानिन्दू । अंशुवर्माको हाँडिगाउँको अभिलेखमा **गुण विहार**लाई पशुपतिनाथ, चाँगुनारायणको दोलखाशिखरस्वामिको श्रेणीमा राखिएको छ भने त्यतिवेला सम्मान स्वरूप दिइने भाग **गुण विहार**लाई पनि पशुपतिनाथ र चाँगुनारायण सरह ६ पुराण २ पण दिइने कुराले यस विहारको विशिष्ट स्थान रहेको कुरा स्पष्ट छ । वर्तमान साँखु-वज्रजोगिनी नै प्राचीन **गुण विहार**को हो भन्ने मत धनवज्र वज्राचार्य मान्नुहुन्दू र **गुणवट्ट** किराँतपरिवारको भाषाको मानी किराँतकालमै नेपालमा बुद्धधर्म प्रवेश भैसकेको संकेत गर्नुहुन्दू । स्थिरवादीहरूको मुख्य विहार **गुण विहार** पछि वज्राचार्यको विहारमा परिणत भएको कुरा धनवज्र वज्राचार्यले उल्लेख गर्नु भए अनुसार हाल जीर्णोद्धार भइरहेको स्तूपको प्राचीनता अशोककालीन मानिएतापनि कालान्तरमा वज्राचार्यी परम्परावाट प्रभावित भएको कुरा मान्ने सामग्री यथेष्ट छन् । धनवज्र वज्राचार्यले लिच्छविकालको अभिलेख संग्रह (२०३० वि.स.) मा लिपि,

अभिलेख शैली र वंशावलीको आधारमा बृष्टदेवकालीन मानेर अग्रस्थानमा राखिएको चावहिलको अभिलेखमा वर्णित **माद्यवर्षे** काले आषाढथुदिव १० को वचनलाको आधार मा गणना गरी हेर्न सके समय-निर्णय हुने सम्भावना व्यक्त गर्नुहुन्दू । चावहिलको प्रस्तुत अभिलेख र यसमा प्रयुक्त शब्द **निन्नरी, महामुनि, भवविटिष्ठद** बुद्धधर्मको इतिहासमा अत्यन्त महत्व राख्दछ ।

वंशावली अनुसार चारुमतीले बनाएको विहार नै चायबहिल हो भन्ने लोक धारणा छ । दिव्यावादानमा भएको अशोकको यात्रा वर्णन

बुद्धजीवनी कम अनुसार भएको छ र लम्बिनी पछि अशोक कपिलवस्तु हुँदै दक्षिणतिर लागेको थियो, न कि उत्तरतिर । अशोकका छोरा महेन्द्र र छोरी संघमित्रा बारेमा अशोकका शिला अभिलेखहरू मौन छन् भने वाइमयमा कतै चर्चा नगरिएका अशोककी रानी र छोरीको नाउँ पनि पाइएको छ । प्रयाग कोसम स्तम्भमा दुतीय देवी तीवरको आमाको नाउँ कारुवाकि आएको छ । कारुवाकि: डाक्टर राजवली पाण्डेयको अभिप्राय अनुसार चारुवाकी पनि हुन सक्छ । अशोककी चारुवाकी नाउँकी तीवरकी आमा दुतीय देवी अर्थात् कान्त्यी रानीको नाउँ पालि वाडूमय र संस्कृत वाडूमयमा परिषद्ध छैन । यस उसले प्रयागको स्तम्भमा पाइएकोले अशोककी चारुमती नाउँकी छोरी हुनसक्ने कुरा नेपाल उपत्यकामा बुद्ध धर्ममा भिक्षु सुदर्शनको आशय देखिन्दू । अशोकको धर्मयात्राको अभिलेखहरूमा, महावंश र दीपवंशादि पालि वाइमयमा अशोकको नेपाल उपत्यका आगमन बारे केही उल्लेख भएको छैन । यति हुँदा हुँदै पनि महिन्द र संघमित्राबारे अभिलेख मौन भए जस्तै चारुमती बारेमा पनि वाइमय मौन भएको भए कुनै आश्चर्य छैन । किनभने अशोककी द्वितीय देवी (रानी) कारुवाकी (चारुवाकी) भएको अभिलेखवाट सिद्ध भएकोले चारुवाकीको छोरी तीवलकी दिदी वा बहिनी चारुमती भन्ने हुनसक्ने सम्भावना नकार्न नसकिने भन्ने कुरालाई पनि स्वीकार्न सकिन्दू । कमशः.....

अनागारिका कमलाको शल्यकृत्या सठपठन

पद्मकीर्ति विहारका संस्थापक प्रमुख अनागारिका कमला लामो समयदेखि मृगौलाको रोगी हुनुहुन्दू । हालै मात्र उहाँको दिल्ली अस्पतालमा सफल शल्यकृत्या सम्पन्न भएको छ । उहाँसँगै बहिनी उपासिका अमलांको पनि मृगौलाको सफल शल्यकृत्या सम्पन्न भएको छ । करीब एक महिना उतै उपचार पछि काठमाडौं फर्किने कुरा थहा हुन आएको छ ।

वेद शास्त्र

❖ अद्वित आनन्द कौशल्यायन

अनु. सम्पूर्ण लग्नोधि प्राणपुत्र

“शास्त्र योनित्वात्” प्रसिद्ध वेदान्त सूत्र हो । जिज्ञासा छ कि यो नामरूपात्मक संसारबाट पृथक यस भन्दा पर कुनै सच्चिदानन्द स्वरूप वस्त्र छ ? उसको अस्तित्वको समर्थक प्रमाण के छ ? समाधान छ शास्त्र योनित्वात्- जसको भावार्थ हो कि शास्त्र भन्दछ यसैले ब्रह्म छ ।

र कसैले सोधेमा कि त्यो कुन चाहिं कारण हो जसद्वारा शास्त्र यसरी अधिक विश्वनीय मानिन्छ अथवा मानुपर्दछ ? तब यसको एउटै समाधान छ -

ब्रह्मयोनित्वात् । ब्रह्म सूत्रमा ब्रह्मयोनित्वात् जस्तो कुनै सूत्र छैन । सूत्र होस् नहोस् । दोश्रो कुनै समाधान संभावना छैन ।

शास्त्र ब्रह्ममा आश्रित छ र ब्रह्म शास्त्रमा । जसरी कहिले कुनै दुई बाइसाइकल एक दोश्रोसंग टासाएर उभ्याएर राखिन्छ कि सिधा रहेंदा दुवै सिधा रहन्छ लडेमा दुवै लड्ने छ । शास्त्र र ब्रह्म शुरुआतदेखि नै सह अस्तित्वको सिद्धान्तमा विश्वास गर्दै आएका छन् ।

मनुस्मृतिको आरम्भ नै छ कि मनुमहाराज सुखले एकाग्र वसेको थियो, यस्तो समय महर्षिगण उसको सम्मुख गएर उसको यथाविधि पूजा गरी भने-

भगवन्सर्ववर्णान्यथावद्पूर्वशः ।

अन्नरप्रमवाणांच धर्मान्नोवक्तुमहर्सि ॥१-२॥

‘हे भगवान, सबै वर्णहरू तथा संकीर्ण जातिहरूका धर्म, जुन जसो छ, ती क्रमहरू हामीहरूलाई तपाईं नै बताउन सक्नुहुन्छ ।

यो लेख स्वयं मनुमहाराजको हुन सक्दैन । यसबाट यो सिद्ध हुन्छ कि मनुस्मृति चाहे कुनै मनुमहाराजको रचना मानियोस्, तर त्यसको सम्पादक या वार्ताकार अङ्के हुनु पर्दछ ।

हामीले शास्त्र योनित्वात्को आधारमा ब्रह्म योनित्वात् एक मनगढन्त सूत्र रचना गरेको छो । तर यो पूर्णतया मनगढन्त पनि छैन । स्वयं मनुस्मृतिकारको साक्षी उपलब्ध छ,

अग्निवायुरिवस्यस्तु त्रयं ब्रह्म सनातनम् ।

दुद्रोह यजसिद्धर्थसुर्यजुः सामलक्षणम् ॥१-२३॥

‘सनातन ब्रह्मले यज्ञ सिद्धिको लागि अग्निवाट ऋग्वेद, वायुबाट यजुर्वेद र सूर्यबाट तीनै वेद प्रकट गरे ।

यसको यो आशय भयो कि अग्नि, वायु र सूर्य भन्दा पछाडि नै तीनै वेदहरू रचना भयो । मानिसहको उत्पत्ति त पहिलेदेखि नै भयो होला ? होइन, उत्पत्ति भन्दा पहिले भएन नै होला । मन्त्रहरू भन्दा पहिला मन्त्र द्रष्टावरू ‘कर्त्ताहरू हुनु पनि त आवश्यक छ अन्यथा वेदमन्त्र कसको आलम्बन बन्दछ । यी वेदहरूलाई लिएर ब्राह्मणहरूलाई जुन आदेश दिइएको छ, त्यो महत्वपूर्णछ -

विदुपा ब्राह्मणेनदयद्येतत्वं प्रयत्नतः ।
शष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सम्भिर्वान्येन केनचित् ॥१-१०३॥

‘विद्वान ब्राह्मण वेदहरूलाई प्रयत्नपूर्वक पढोस् र शिष्यहरूलाई ठीक ढंगले पढाओस् ‘ब्राह्मण वाहक अरू कसैलाई न पढाओस् ।

जब अरू कोही दोश्रोलाई पढाउन नै सक्दैन तब पढेर मात्र के हुन्छ र ? यसको मतलब यो भयो कि वेद को अध्ययन अध्यापन चाहे दिँ मात्रका लागि खुला थियो तर व्यवहारमा त्यो ब्राह्मणहरू सम्मान सीमित थियो । र स्त्रीहरू त चाहे उनीहरू ब्राह्मण कन्या नै होस् वेद पढ्न सक्तैन थिए । ब्राह्मणलाई वेदाध्ययन गर्नाले करि ठूलो लाभ छ -

इदंशास्त्रमधीयानो ब्राह्मणः शसितव्रतः ।
मनोवागदेहजैनित्यं कर्मदोषैर्न लिप्यते ॥१-१०४॥

‘यस शास्त्रका अध्ययन गर्ने शसितव्रत ब्राह्मण तन, मन र वचनद्वारा गरिएको पाप कर्महरूका दोषहरूबाट लिप्त हुँदैनन् ।

के भनियो ? पाप गर्न सक्दछ तर त्यस पापहरूका फल भोग्न पर्दैन । यति मात्र होइन-

पुनाति पक्षि वंश्याश्च सप्त सप्त परावरान् ।
पृथ्वीमापि चैवेमां कृत्स्नामेकोकपि सोर्हति ॥१-१०५॥

‘त्यो व्यक्ति पावन हुन्छ । ऊ सात पीढीसम्म जो पूर्वपुरुष उत्पन्न भैसकेका छन् र सात पीढीसम्म भविष्यका

पीढ़ीहरूका उद्धार गर्दछ । ऊ एकलै यस सारा पृथ्वीका उद्धार गर्न योग्य हुन्छ ।

जब ऐटा एक्लो वेद पाठी ब्राह्मण नै सारा पृथ्वीको उद्धार गर्न सक्दछ भने तब अन्य कुनै ब्राह्मणलाई पनि वेद पढने पढाउने नै किन आवश्यक पत्तो ? भनिन्छ कि यस वेद शास्त्रहरूमा आचार अथवा आचरणलाई धेरै महत्वपूर्ण स्थान दिइएको छ । आचारलाई निश्चित रूपले महत्वपूर्ण स्थान दिइएको छ । तर आचार, आचरण छैन नै र सदाचरण त छैदै छैन । यस आचारको बारेमा भनिएको छ -

आचारः परमो धर्मः श्रुतयुक्तः स्मार्त एव च ।

तस्मादस्मिन्सदा युक्तो नित्यं स्यादात्मवान्द्विज ॥१-१०८॥

'वेद र स्मृति दुवैमा भनिएको आचार नै परम धर्म हो । आत्मदान द्विज यस आचारमा सदा प्रयत्नवान रहोस् । यस श्लोकमा दुई कुरा स्पष्टरूपले बताइएको छ -

१) जेजति वेद र शास्त्रहरूमा छन् मात्र ती आचार हुन् ।

२) त्यो आधार मात्र द्विजको लागि हो । अ-द्विजहरूका लागि यो आचार छैदै छैन । काश ! यसलाई उनीहरू अहिले पनि समिक्षन सके । वा केवल शास्त्र र ब्रह्म नै अन्योन्याश्रित छन् । वल्कि आचार र वेद पनि-

आचाराद्विच्युतो विप्रो न वेद फलमश्नुते ।

आचारेण तु संयुक्तः सम्पूर्णफलभागभवेत् ॥१-१०९॥

(आचारद्वारा हीन ब्राह्मण वेदको फल पाउन सक्दैन र जो आचारद्वारा युक्त छ ऊ सम्पूर्ण फलको भागी हुनेछ ।)

वेदहरूलाई यति महत्व किन दिइयो ? मनुस्मृतिको समाधान छ -

वेदोऽखिलो धर्ममूलं स्मृतिशीले ज तद्विद्वाम् ।

आचारश्चैव साधूनामात्मनस्तुप्तिरेव च ॥२-६॥

(वेद सारा धर्मको मूल हो । वेदहरूका जानीहरूका स्मृति, उनीहरू कै शील, उनीहरू कै आचार धर्म मूल हुन् । वैकल्पिक मानिसहरूमा आ-आफ्ना मनको सन्तुष्टी पनि ।)

जो वेदानुयायी छ उसको मनस्तुष्टी पनि त त्यसै होला । श्रुति-स्मृति-प्रतिपादिक धर्मका महामत्त्य यि शब्दहरूमा वयान गरिएका छन् -

श्रुतिस्मृतयुदितं धर्ममनुतिष्ठन्ति मानवः ।

इह कीर्तिमवाप्नोति प्रेत्य चानुतमं सुखम् ॥२-९॥

(जो मनुष्य वेद र स्मृतिमा भनिएका धर्मका आचारण गर्दछ । ऊ यस लोकमा यश र परलोकमा परम सुख प्राप्त गर्दछ ।)

धर्मको होईन, वेद र स्मृतिमा बताइएको धर्मको । यस विषयमा यदि कोही अलिकता पनि स्वतन्त्र चिन्तनको आश्रय लिन चाहेमा सर्वथा निषेध छ -

श्रुतिस्तु वेदो त्रिज्ञेयो धर्मशास्त्रं तुवे स्मृतिः ।

ते सर्वायिष्वमीमांस्ये ताम्यां धर्मो हि निर्विभो ॥२-१०॥

(वेदलाई श्रुति जान र धर्म शास्त्रहरूलाई स्मृति । यि दुबै हरेक विषयमा निर्विवाद छ । किनकि तिं दुबैमा सम्पूर्ण धर्म प्रकट भएका छन् ।)

यौऽवमन्येत ते मूले हेतुशास्त्राश्रयद्विवजः ।

स साधुर्भिर्विहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिन्दकः ॥२-११॥

(जो द्विज तर्कको आश्रय ग्रहण गरी वेद र स्मृतिको अपमान गर्दछ, त्यसको बहिष्कार गरिदिनु पर्दछ । ऊ वेदनिन्दक हो, ऊ नास्तिक हो ।)

तर्कको आश्रय ग्रहण गर्नु मात्रले वेद र शास्त्रहरूको अपमान ? के वेद र शास्त्र यति दूर्वल छन् ? वेद र स्मृतिहरूमा परस्पर विरोध पनि छ । वेदहरू वेदमा छन् र स्मृतिहरू स्मृतिहरूमा छन् । यस्तो परस्पर विरोधी वचनहरूलाई कृति सुन्दर संगति मिलाइएको छ -

श्रुतिद्वैयं तु यत्र स्यात्तत्र धर्मात्मुभौ स्मृतौ ।

उमावपि हि तो धमौसम्यगुक्तौमनीषिभिः ॥२-१४॥

(जहाँ जहाँ दुवै श्रुति वाक्यहरूमा एक समता नहोस, अर्थात् जहाँ जहाँ ति परस्पर विरोधी भएमा, त्यहाँ ति दुवैलाई नै धर्म मान्नु पर्दछ । दुवैलाई नै विद्वानहरूले धर्म भनेका छन् ।)

मानिसहरू श्रुति स्मृति प्रतिपादित धर्मलाई सदाचारको आधुनिक अर्थमा सदाचार प्रधान धर्म मान्दछन् । मनुस्मृतिको जुन अर्थ लंगाइएको छ, त्यसलाई शीलको पर्याय होइन नै भनी मान्नुपर्दछ । मनुस्मृतिको सदाचारलाई समिक्षनका लागि सर्वप्रथम मनुस्मृतिकार को ब्रह्मार्वतको परिभासाद्वारा परिचित हुनुपर्दछ -

सरस्वतीदृपद्यत्योदवद्योर्यदन्तरम् ।

तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मवतं प्रचक्षते ॥२-१७॥

(सरस्वती र दृपद्वती यि दुई देव नदीहरूका वीचमा जो देश छ, त्यस देव निर्मित देशलाई ब्रह्मवर्त भनिन्छ ।)

क्रमशः

The History of The Tipitaka Computerization Project

How many people have ever paused to consider the amount at work that has gone into creating Scriptures that may take only hours to skim through ? In the olden days, monks had to copy each letter of the Scriptures by hand onto handmade scrolls. An academic volume where every word must be verified by scholastic research is a huge undertaking. Multiply the scale by a factor of fifty to get an idea of the workload involved in authoring references works to the fifty-three volume Pali Buddhist Canon, and the word 'daunting' seems a trifle euphemistic.

Anyone undertaking the profession of 'Buddhist scholar' needs to prepare himself for a work of many lifetimes because the tools of his trade, the dictionaries, glossaries and concordances he needs to guide him through the scriptures are pitifully scarce.

The Pali Text Society (P.T.S.) edition of the Pali Tipitaka is the most authoritative edition of the Canon and is studied internationally. The amount of data involved in the project is of colossal proportions. The Pali Tipitaka alone comprises 53 volumes (over 15,000 pages) and actually runs to 279 volumes if the commentaries, translation, journals, reference and ancillary works are counted too ! The history of these Romanized Pali Scriptures is hundreds of years old. The tools available for scholars to study such scriptures have always been hard to find owing to the huge amount of data contained in the edition. Trenckner started to compile A Critical Pali Dictionary in 1924. The work was continued by Andersen, Smith and Hendriksen after his death, only to grind to a standstill after 1948. The P.T.S.'s own F.L. Woodward published the first part of its Pali Tipitaka Concordance in 1955 petering out at the letter "B" (in the Indian letter order) in 1993, with no plan to issue the missing final few volumes. In the 1970's the P.T.S. looked at ways to use computer technology for helping with the massive task of preparing their computer database, but they had to reject this possibility due to lack of knowledge, equipments and funding.

Even with the help of a computer the task of completing the CD-ROM Tipitaka is a daunting undertaking. This data source is believed to be the largest piece of religious information ever manually computerized-in order to make a tool of true value to scholars the whole of the Tipitaka needs to be typed into the computer- a database amounting to thirty-million characters. **Initiation of Computerization Project**

The Dhammadaya Foundation has been working on a computerized version to the Pali Tipitaka since 1987, but the original data-entry was in Thai working from the Siamese Tipitaka and in those days only one computer was available to the Foundation!

Seeing the need for a database more accessible to the scholars of the world, on 23 September 1989, the Dhammadaya Foundation re-initiated a project for data-entry using the P.T.S. Romanized Pali edition its source material-because this edition of the Pali Tipitaka is the most widely cited in scholarly works around the world.

Input of the PTS Tipitaka

Through the help of a large number of faithful Buddhist volunteers in Thailand, able to read the Romanized characters of the Pali Tipitaka and use a computer, input of Tipitaka data into the computer was initiated. The input of the Tipitaka was mostly done by students in their spare time and at the weekends, at Wat Phra Dhammadaya, at the old Dhammadaya Foundation offices at Bangkhen, Bangkok, and at the Baan Noo Kaew company. The volunteers were all given training in the basics of using the Romanized Pali Keyboard until they could touch-type in Pali, before setting to work inputting the Tipitaka, word for word and page by page. The originals were input as they became available to the Dhammadaya Foundation. The texts were typed in not once, but twice in order that the two sets of the database could be compared by computer in order to detect the majority of the typing errors.

Nobody involved as volunteers in the project expected anything material in return for their labours. In fact one of the great successes of the project was the extent to which it gave the opportunity for meritorious participation to the Buddhist faithful numbering in the hundreds. All of the participants, in the same ways as the Dhammadaya Foundation were interested in nothing more than the merit because right from the start, the Dhammadaya Foundation never expected to make any profit on the database or even to sell it.

International Support

Professor Lewis R. Lancaster of the Department of Oriental Languages, University of California (Berkeley) had since 1988 been leading a project with the American Institute of Buddhist Studies to create a CD-ROM database of the world's original Buddhist scriptures for the benefit of Buddhist scholars throughout the world. Prof. Lancaster lent a helping hand to the project of since May 1990 co-operating in several aspects of development of the Pali Tipitaka database. Prof. Lancaster provided proof-reading assistance and rare P.T.S. texts for the Dhammadaya Foundation.

Professor Michael Witzel of the Department of Sanskrit, Harvard University, advisor to the project suggested software and legal matters useful for the project.

Prof. Yasunori Ejima of the Department of Indian Philosophy and Buddhist Studies, Tokyo

University and Prof. Hideaki Nakatani of Kobegakuin University gave expert advice on many aspects of the Project including error detection – for which they kindly donated a Pali 'spell-check' program from the accuracy of the database.

Manual Checking

A second group of volunteers, even though they had no knowledge of computing, were able to make an important contribution to the project by checking the computer print-out from the database against the original text used for the printing. During the period of checking they proofread 2,000-4,000 pages per week. Those who helped in this stage of the process numbered in the hundreds and included faithful Buddhists from all walks of life from primary school students to princesses. Volunteers in the project, even though they had no way of understanding the importance of their work for the scholarship of Buddhism around the world were eager to give up their precious spare time to help with the project because they saw such work as their chance to earn merit. Each page of the texts were not scrutinized just once or twice, but many times, not just by the volunteers but sometimes by all the members of their families too.

Development of Supporting Software

With the assistance of the (them) Bahn Noo Kaew company, a Pali-English driver was developed for running the Palitext database on MS-DOS, allowing all the specialized Pali, Sanskrit, Greek and English characters to be fitted onto a conventional keyboard. The search program incorporated in the Palitext Program was developed by the Crystal Software Company based on FoxPro architecture.

Announcement to the Scholastic World

In the meantime, letters from all over the world poured in from those interested to receive copies of the Palitext CD-ROM in response to an 'e-mail' transmission made by the Dhammakaya Foundation Pali Canon Computerization team on 14 September 1993. Originally the Dhammakaya Foundation announced to the world that it would distribute the Palitext CD-ROM free to all interested parties as an act of goodwill to the Buddhist world. Later on however it became apparent that free distribution would be by no means so simple. The P.T.S., owners of the rights to the CODEX versions of the Romanized Pali Tipitaka, understandably needed to see some financial return from the distribution of the CD-ROM – because all the scriptural achievements of the PTS over the course of a century could never have been performed voluntarily, and relied on the outlay of considerable investment in order to bring each piece of work to completion. Thus realizing the constraints which the P.T.S. faced in terms of its market, but in order to see the project through to successful completion the Dhammakaya Foundation and the P.T.S. negotiated an

agreement which would allow the database to be released onto the scholastic market at a minimal cost without detracting from the original intention of the project to create a simple objects of homage to the Lord Buddha. The Dhammakaya Foundation decided, in respect of all the unpaid-help it had received during the project, that any profits gained as a result of the distribution of the CD-ROM would be reinvested solely for development and improvement of future editions of Palitext.

Agreement of Joint Copyright

By New year 1996, the Dhammakaya Foundation and the P.T.S. were able to draft of mutually agreeable memorandum of understanding for the production of the Palitext CD-ROM. Prof. K.R. Norman, former president of the society, traveled to Thailand in April 1996 as the guest of the Dhammakaya foundation. Prof. Norman and Phrabhavanaviriyakuhn, Vice-President of the Dhammakaya foundation, led a ceremony for the signing of an agreement for a joint venture in the computerization of the Pali Canon on 22 April 1996 before an audience of 300 monks.

The Release of Palitext ver.1.0

The long awaited signing of the memorandum of understanding between the Dhammakaya Foundation and the P.T.S. allowed the publication of version 1.0 of Palitext to become a reality early in June 1996, compatible with MS- DOS and containing five different search modes. Several standardization to the text were made in response to the suggestion of Prof. Norman and some of the obvious mis-spellings in source material were corrected in time for the first version. The completion of the project coincided Thailand's coronation. The first fifty copies of Palitext version 1.0 are to be offered to His Majesty the King jointly by the Dhammakaya Foundation and P.T.S. on 29 November 1996.

Future versions of Palitext to look forward to

The Dhammakaya Foundation has a policy of ongoing development of the Palitext database pending permission by the P.T.S.. At present a team of more than fifty advisors to the project who are eminent scholars of Pali and Buddhism from Universities all around the world are test running Palitext ver. 1.0 in the context of their own academic research. There comments and suggestion concerning improvements to database will be incorporated in to the next release of the Database. By 1997 the Foundation plans to release Palitext ver. 2.0 including the majority of the commentaries and with compatibility for MS-Window. Further development towards ver. 3.0 will include all of the available commentaries and sub commentaries, maps, pictures, Macintosh compatibility and an interactive Pali-English Dictionary. Each new version will incorporate corrections and suggestions sent back by users of the earlier editions. Users of earlier editions will be entitled discounts when purchasing upgrades.

१. इलं सातुमतु सायेका
व्यःलं घातु मतु घाका ।
वया बाध्य नुगर्लं लुमंका !
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
२. असहाय्या थःछ म्हसीका
अनित्य दुःखया निदान छ खंका ।
वया छंगु लँपु लुमंका !
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
३. प्रेम खः फुक्कसिया मंका
गन त्वफिल वा: मचायेका ।
वया स-स्नेह छंगु लुमंका !
बुद्ध छम्ह गन मालेगु ?
४. संस्कार प्रवाहं चुइका चुइका,
बाय्या आश्रय थन मल्वीका ।
वया आश्रय छंगु लुमंका !
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
५. गुँ च्यय छन्त मावना
स्वाँय् स्वाँय् फूवाँय् फूवाँय जक वल

बुद्ध छन्त गन माले गु ?

६. तिर्थय् वनां स्व वनां
थःगु ख्याजक अन लुल ॥
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
धाल ज्वी धुंकल छ अमर !
७. धाल ज्वी धुंकल छ निर्वाण !
मफूनी सत्यं जाःगु परित्राण !
उकें बुद्ध छ मामां वया ॥
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
८. छ लुमंका ख्वल विज्ञान !
बी-दैमखु स्वीतं निर्वाण !
थ खैं छ ताल ला कि !
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?
९. वं वं थाय् छ मलुया
आश त्वःता जि फेतुना बिया ।
न्हयः ला जःलय् छ वया:
मिखा कना स्वयां छ मदु ॥
बुद्ध छन्त गन मालेगु ?

❖ बुद्धरत्न शाक्य 'क'

विशेष इनाप

तथागतयागु
चिरस्मरणीय
कृतज्ञस्थानयागु
भावना ज्वना पिदंगु चिनाखैं
मुना सफू छगू छगू न्याना
रवहालि याना दिइत इनाप ।

लफू दइगु थाय् :-

नातिवज्ज, सफू धुकू, असं ।
हिमालयन बुक सेन्टर, बागबजार, यै ।
ज्ञान बुक हाउस, महापा:, यल ।
थोक्या निंति- बुद्धरत्न (क),
फोन:- ५२५१५१

छैनराग जस्तो आगो छैन द्वेषसमान अपराध
छैन पञ्चस्कन्ध जस्तो दुःख छैन शान्ति समान सुख ॥

With Best Compliments

Pasupati Trading Co.
F.D. 46 Pitampura, New Delhi

A. Inventory of Principal Bahals of Lalitpur

i. Bhaskardeva Sansakarit Hiranyavarna

Mahavihar (Kwa Baha)

Local Name:	Kwa Baha and The Golden Temple among the foreigners.
Location:	Kwalakhu, LSMC- Ward No. 16.
Style:	Three storied main shrine with Bahal Courtyard
Kwapa-dya:	Shakyamuni facing East
Constructed:	165-67 N.S. ¹ (1044-T046 A.D.)
Renovated:	1637, 1955, 1985 (Bhaila Khapa) and 1999-2000 (Minor Repair).
Lineage Deity:	West facing Shwoyambhu Chaitya in front of Kwapa-dya
Sangha:	5,000 male members. Shakya-90% and Bajracharya-10% ²
Busadan:	Sangha Bhojan on the 10th day of the bright half of the month of Kartik (Kartik Shukla Dasami).
Area Covered:	1 Ropanee 14 Aana 1 Paisa (962.32 sq.m.)

Legendary or, Historical Information

- * The queen of Marawara, Pingala established Pingala Vihar near Batishputali and destroyed the Vihar because of the priest abandon Pingala Bahal.
- * The image of Pingala Bahal transferred to Nyakha Chowk then Nhu Baha and presently at Kwa Baha, where rat can threat the cat, during the Bhashkardeva Varma's regime.

Social Information

- * The largest and the most active Buddhist Sangha in Nepal.
- * Jhima Ajus (जिमा आजु) and Neema Ajus (नीमा आजु) are main executive bodies of the Sangha. Chyamhachhi (च्यामहच्छि) are ready to be enshrining Neemha Aju, if any senior member demise.
- * Vihar Welfare Committee and other Guthis support daily activities of the Sangha.
- * Mayapsan (मायपसन्) is remarkable fasting ritual for the rights of hated wife.
- * Sanaguthi (सनागुठी) and other guthis are active for social and ritual activities.

Cultural Information

- * Shamyak and Dipankara festivals are remarkable festivals of Kwa Baha.

❖ Purna Chandra Shakya

- * Main priest of the Bahal is younger than 12 years boy is known as Chidhikamha Baphacha.
- * Tadhikamha Baphacha assists to Chidhikamha Baphacha and Nikulimha, a woman assists for cooking foods for Baphachas.
- * Sacred text Pragyaparamita written by gold- ink.

Economic Information

- * The main income sources are Guthi Land, Entrance fee and Donation etc.
- * Guthi land and endowment funds are highest among the Patan's Bahals and Bahils.
- * Occupation of the members are diversified - Curio and Curio related handicraft, export and import business, is mainly concentrated.

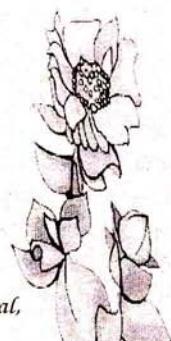
Institutional Linkage

- * Nine Bahas (Dwarikabaha, Michubaha, Nhubaha, Athabaha, Yatabaha, Mubaha, Chhayebaha, Mikhabaha, Ikhachenbaha and Kulimaha) are branches of Kwabaha.
- * Kacha Bahas impoverishing and Sangha members are declining.
- * Daily rituals of Kacha Bahas are performing but other activities are not performing as before because of Guthis are lost and funds are lacking.
- * Dr.Bajracharya,BhadraR. *Rurbamaddhyakatika Nepalmandalay Buddhadharma Chhagu Addhyana*
- * Source: *Hiranyavarnya Mahavihar Welfare Committee* To be continue...

KNOWLEDGE IS IN THE MIND -

Surammawati, Dharmakirti Vihar

*Know the mind
Watch the mind
Look at the mind
Examine the mind,
Realize the mind
Be aware of whatever the
Mind thinks.
Be aware of speech which
The mind creates,
Be aware of the actions
Caused by the mind
Whether they are correct,
High, proper, moral, Normal,
Natural or not.*

Buddhism the Most Important Religion in History

The Swami Vivekananda, apostle of the Vedanta Philosophy, spoke to a crowded house in Union-Square Hall on "Buddha's Message to the World," on March 18, 1900.

"Buddhism is the most important religion of history, representing the most tremendous religious movement the world ever saw, the most gigantic spiritual wave that ever swept human society. Indian society 700 years before Christ had reached one of its periods of decadence, characteristic of the history of Oriental races, and invariably followed by another uplifting. When a fighting race once slips its foot it never recovers. India was then, like the Jewish nation prior to Chris's advent, in the hands of a priesthood, which was crowding the people's head with hideous, degrading superstitions, a body of men standing between the people and God, or spirituality. This priesthood loved power, and took every possible means to secure and hold it, by means of secrecy and abracadabras, just as men are doing among you to day with their secret societies and their occult messages, which are intended only for them. And they impress you. You do not care for plsin truths and plain words, although all the great truthsever spoken, like the sermon, on the mount, were in the simplest language. The less you understand, the better you feel, and the more you revere. The day is coming when you will be educated out of this but it is not here yet."

There are those among you who say that people are not yet ready for truth. And you hide it, dilute it, and water it! The world is no better for hidden truths. Can the world be worse than it is to day here among you? You, who are like so many wolves, throwing yourselves upon each other's throats living and thriving at the expense of your fellows, under the competitive system! Buddha found awful practices in his day to keep people away from the truth. If a man of the lower caste uttered the name of a Brahman, his stomach was cut open.

If by some accident one overheard the priest reading from the sacred books, molten lead was poured into his ears. Yet many good people then, as to day, were content to let these things go on, so long as they were safe and comfortable. Buddha had a heart to feel for the sufferings of others, a brain to think out the remedy, and a hand to do the work before him. The message that he brought was the essence of the truths in the Vedas. It was tremendously bold, even for India, where, whatever other oppression may exist, religious intolerance has never been known.

Buddha declared that all the misery in this life was due to selfishness. He thundered against priests and ceremonials and the sacrifice of animals and preached, above all, live for man. This is the Buddhist point of view. We Hindus claim that we understand Buddha better; that he meant that men were all one and that God exists, a principle and a spirit, neaver to you than you are to your own soul because he is your own soul. How dare you cast God away from you with a "thou" Always hereafter say "I" Ceremonies am without meaning. Work is prayer and higher than all your talks. Buddha stood for human equality; he maintained that there should be no distinctions as to the highest attainments for men and women, and that women should go to the altar. He broke the bondage of the Indian races. Greater than his doctrines was Buddha's fearless, loving selfdenying life, and, although I am not a Buddhist, this has always appealed most to me, as well as has his noble death, when he protested with his last words that his followers should not worship him, but live for the principles for which he had lived. His doctrines were in a sense negative, fitted to the times. I can say the same thing that Buddha said when I declare "There is nothing but God in the universe. He pervades all, is in all, is all."

Courtesy M Swami Vivekananda M His second visit to the West by Marie Louise Burke. 1973.

આગણ્ય કૃટી વિહારમા બૃત્તપૂજા-ધર્મદિશના

४ पुष, आनन्दकुटी-स्वयम्भू । पौष पूर्णिमाका
दिन मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दान प्रदान एवं भोजन
कार्य श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको उपस्थितिमा सम्पन्न
भयो । आचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थविर समक्ष
पञ्चशील प्रार्थना पश्चात वहाँबाट बुद्धपूजा कार्य पनि सम्पन्न
भयो । यसरी नै भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले धर्मदेशना
गर्ने क्रममा व्यवहारिक जीवनमा सुख शान्ति विना जीवन
रमाइलो नहुने कुरा कथात्मक रूपमा प्रस्तुत गर्नुभयो ।
त्यसपछि आनन्द कुटी विहार गुठीका उपाध्यक्ष उपासक
न्हुच्छे वहादुर वज्राचार्यद्वारा लिखित जीवन संस्मरण पुस्तक
विमोचन समारोहको आयोजना गरियो । सदा पूर्णिमाका
दिन भै उपस्थित सम्पूर्ण भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका,
उपासक तथा उपासिकाहरू सबैलाई भोजनको व्यवस्था
गरिएको थियो ।

ਵਿਠਿ ਪੌਛੁ ਸਰਮੀਲਾਗ ਸਰਪਣ

२३-२७ मसिर, मलेशिया। World Fellowship of Buddhist र World Fellowship of Buddhist Youth को क्रमशः २२ और १३ और सम्मेलन WFB Selangor Regional Center र Young Buddhist Association of Malaysia को संयुक्त आयोजनामा सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनको प्रमुख धोषणा-नाग (Theme) "प्रज्ञा र करुणा: अगाडि बढ्ने मार्ग" (Wisdom and Compassion: The way forward) रहेको छ। प्रत्येक २/२ वर्षमा हुने सो सम्मेलन सन् २००४ मा WFB को २३ और WFBY को १४ और सम्मेलन भूटानमा गर्ने धोषणा गरिएको छ। सम्मेलनमा दश जना नेपालीहरूले भाग लिएका थिए। WFB को उपाध्यक्ष पदहरूमध्ये लोकदर्शन वज्राचार्य पुनः चुनिनु भएको छ भने पदम ज्योति Executive Council को सदस्यमा निर्वाचित हुनभएको छ।

धर्मसंघ बुद्ध विहारको समुद्रघाटन सम्पन्न

७ मंसिर, पोखरा । मोहरिया टोलमा अवस्थित धर्मसंघ बुद्ध विहारको पुनः निर्माण कार्य समाप्त भएको उपलक्ष्यमा भिक्षु आनन्दको प्रमुख आतिथ्य एवं विहारका अध्यक्ष कुलमान बुद्धाचार्यको सभातित्वमा एक समारोहको आयोजना गरी विहारको समद्घाटन एवं प्रतिष्ठापना सम्पन्न

भयो । समारोहमा चन्द्रमान वज्ञाचार्य र वेदमान गुभाजुलाई अभिनन्दन गरियो भने कुलमान बुद्धाचार्य र गर्भ कुमार वज्ञाचार्यलाई कदर पत्र प्रदान गरियो । यसरी तै बौद्ध उपासिका संघ, भरत राज शाक्य, गणेश वज्ञाचार्य किरणराज वज्ञाचार्य, चन्द्रमान वज्ञचार्य, पुष्कर मान बुद्धाचार्य, शेर मान बुद्धाचार्य र लाल बहादुर गुभाजुलाई सम्मान पत्र प्रदान गरियो । वि.सं. २०१३ मा निर्मित सो विहार रु. १६,४१,३००- रु को लागतमा चैत्यसहित दुईतल्ले विहार निर्माण गरिएको छ ।

भिक्षु श्रद्धानन्द समक्ष शील प्रार्थना गरिएको सो समारोहमा भिक्षु आनन्दले आध्यात्मिक शान्तिका विषयमा प्रवचन गर्नुभयो । गणेश बहादुर गुरुङ, प्रकाशमान गुभाजु, देवी प्रसाद भट्टराई र अमरध्वज गुरुङले शुभकामना मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभयो । मोतिलाल शाक्य, भरत शाक्य र श्याम शाक्यले पनि बोल्नु भएको सो सभा उत्तम मान बुद्धाचार्यले संचालन गर्नुभयो ।

पवित्रसमृति प्रकाशित

नेपालमा धेरवाद बौद्ध शासनिक क्षेत्रमा पुनर्जागरण कालदेखि नै समर्पित पूर्ण बहादुर वज्राचार्य परिवार, गाबहालको आफै विशेषता रहेको कुरा नकार्न सकिदैन । उहाँकै पुत्ररत्न दिवंगत पवित्र बहादुर वज्राचार्यको वार्षिक पुण्यस्मृतिमा उहाँकै सहोदर भाइ नेपाल-नेपाली भाषामा त्रिपिटक ग्रन्थ अनुवादकको रूपमा परिचित बौद्ध व्यक्तित्व दुण्ड बहादुर वज्राचार्यले आफै सम्पादनमा पवित्र बहादुर स्मृति ग्रन्थ प्रकाशमा ल्याएको छ ।

रत्नाकर महाविहारको परिसरमा धार्मिका विधि
 पूर्वक अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष
 महास्थविवरबाट विमोचन गरिएको सो स्मृति ग्रन्थ अशोक
 रत्न वज्राचार्य, डा. प्रदीप बहादुर वज्राचार्य तथा हिरादेवी
 वज्राचार्यले प्रकाशन गर्नु भएकोछ । यसरी नै सम्पादकले
 २०५३ सालमा दिवंगत उपासक पिता श्री पूर्ण बहादुर
 वज्राचार्यको पुण्यस्मृतिमा पूर्ण बहादुर स्मृति ग्रन्थ प्रकाशमा
 ल्याएको थियो । शासनिक दृष्टिले वीर-पूर्ण पुस्तकालय
 पनि उहाँहरूकै परिवारबाट संचालन भइरहेको रचनात्मक
 पक्ष मान्य सकिन्छ ।

बु.सं. २५४६ को बौद्ध परियति शिक्षाको परीक्षामा १०० जना भन्दा बढी परीक्षार्थीहरू सठिमालित हुने

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा बुद्ध, बुद्धधर्म र संस्कृति सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष लिई आएको नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको परीक्षामा यस वर्ष बु.सं. २५४६ (वि.सं. २०५९) को ४० औं पटकको परीक्षामा सामेल हुन प्रारम्भिक वर्ष (कक्षा-१) देखि कोविद अन्तिम वर्ष (कक्षा-१०) सम्म ११०० जना भन्दा बढी विद्यार्थीहरूले आवेदन फारम भरेको कुरा केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु बोधिज्ञानबाट थाहा हुन आएको छ ।

२०५९ माघ १८ गते शनिवारदेखि आवेदन पत्र बुझाएका विद्यार्थीहरू प्रारम्भिक प्रथम वर्ष (कक्षा-१) देखि कोविद अन्तिम वर्ष (कक्षा-१०) सम्मको परीक्षा विहान ७.०० बजे प्रत्येक केन्द्रहरूमा संचालन भई २८ गते सम्पन्न हुने भएको छ ।

विस्तृत परीक्षा तालिका प्रवेश पत्रको साथमा प्रत्येक केन्द्रहरूमा पठाइ सकिएको कुरा सहपरीक्षा नियन्त्रक भिक्षु भद्रिय बताउनु हुन्छ । परियतिको लागि :

परियति-जानकारीको लागि सम्पर्क :-

विश्व शान्ति विहार

फोन नं : ४८२२५०

E-mail:- vishwa@.ntc.net.np

P.O.Box-8973, NPC-327

मीनभवन, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

विबोधि प्रकाशित

२ पुष, काठमाडौं । त्रिभुवन विश्व विद्यालय अन्तर्गत बुद्धधर्म अध्ययन विभागका तृतीय अध्ययन समूहका विद्यार्थीहरूको प्रयासमा TRI-BODHI वार्षिक पत्रिका प्रकाशित भएको छ । मित्राष्ट्र जापानका महामहिम राजदूत Zenji Kaminaga, त्रिभुवन विश्व विद्यालयका नवीन प्रकाश जङ्ग शाह तथा बुद्धधर्म अध्ययन विभागीय प्रमुख डा. नरेशमान बजाचार्यको सम्पर्कित रहेको एक समारोहका बीच TRI-BODHI विमोचन कार्य सम्पन्न भएको छ । त्रित भानन्दर, सुरेश शाक्य र अम्बर तामाङ्को सम्पादनमा प्रकाशित सो वार्षिक पत्रिकामा आनन्द भूमिका सहयोगी पेमा श्रेष्ठ कोषाध्यक्ष हुनुहुन्छ ।

पोखरा-अधौसङ्गको रजत जयन्ती सरपञ्च

१३ पुष, पोखरा । पोखरास्थित गुरुङ समाजको उत्थान र विकासका लागि परेको बौद्ध अर्धौं सदन स्थापना भएको देखि पहिलोपटक विभिन्न सामाजिक, शैक्षिक, धार्मिक एंवं अतिरिक्त क्रियाकलापहरूको आयोजना गरी भव्यरूपमा रजत जयन्ती समारोह मनाइयो । रजत जयन्ती कै अवसर मा 'धर्मशिला विद्वत् वृत्ति' प्राप्त गर्नु हुने भिक्षु कोण्डन्यले प्रवचन दिनहुँदै श्रद्धा-आस्था नै धन, धर्ममा प्रतिष्ठित हुँदा सुखानुभव हुने, रसमध्ये सर्वोच्च सत्यरस, प्रज्ञामा प्रतिष्ठित भएर जिउने जीवन नै उत्कृष्ट जीवन सावित हुने विषयक बुद्धोपदेश प्रस्तुत गर्नु भयो ।

पश्चिमाञ्चल स्कूलगा प्रवान-प्रश्नोत्तर

१३ पुष, पोखरा । धर्मशीला बुद्ध विहारका संस्थापिका अनागारिका धर्मशीलाको पुण्यस्मृतिमा स्थापित धर्मशीला विद्वत् वृत्ति प्राप्तगर्ने व्यक्तिबाट पोखरामा धार्मिक प्रवचन गर्न लगाउने कार्यक्रम अनुसार प्रथम पटक धर्मशीला विद्वत् वृत्ति प्राप्त गर्नुहुने भिक्षु कोण्डन्यले पश्चिमाञ्चल बोडिङ्ग स्कूलमा शिक्षक, शिक्षिका तथा विद्यार्थीहरूकाबीच बुद्धोपदेश र समसामयिक विषयमा प्रवचन गर्नुभयो । प्रश्नोत्तर समेत कार्यक्रम रहेको सो सभामा विद्वत् वृत्ति समितिका अध्यक्ष भिक्षु श्रद्धानन्द र सचिव तिलकमान गुभाजको पनि उपस्थिति रहेको थियो भने विद्यालयका प्रिन्सिपल गोहेन्द्र कोइरालाले खुशी व्यक्त गर्दै धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो ।

करुणाकी मूर्ति गाण्डिनीलाई विदाई

१४ पुष, विश्वशान्ति-काठमाडौं । बुद्धभूमि नेपाल अधिराज्यमा भण्डै तीन दशक बसी बुद्धशासनिक कार्यमा योगदान पुर्याई हाल म्यानमारमै बसीरहनु भएका अनागारिका दो गुणवती तावकलिक नेपाल भ्रमण पछि स्वदेश प्रस्थानको क्रममा अभिधर्म समाजले उहाँलाई एक समारोहकाबीच विदाई गरियो ।

प्रेमलाल श्रेष्ठ, सिद्धिरत्न शाक्य, चित्राशोभा तुलाधर, रोशनकाजी तुलाधर, तीर्थरत्न शाक्य आदिले बोलु भएको सो समारोहमा उहाँलाई उपहार प्रदान गरियो । उसरी नै शंखमूलको ध्यानकेन्द्र र धर्मकीर्ति बसुन्धरा विहारमा पनि उहाँलाई विदाई गरिएको समाचार थाहा हुन आएको छ ।

स्मरणीय छ, दो. मागुणवती करुणाको मूर्तिको रूपमा नेपालमा सुपरिचित हुनुहुन्छ भने भिक्षुणी दिक्षा धारण नगर्नु पनि उहाँको अर्को विशेषता मानिन्छ।

दुर्लभ जन्मदिन प्रकाशित

१४ पुष, ललितपुर। भिक्षु संघरक्षितद्वारा रचित 'दुर्लभ जन्मदिन' कविता एक समारोहबीच अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले विमोचन गर्नु भयो। ३४ पृष्ठमा सचिव लेखिएको उक्त कविता सत्यसन्देश प्रचारक प्रकाशनबाट १००० प्रति, सहयोगार्थ रु. १५।- मा प्रकाशित गरिएको छ। यसरीनै केही महिना अगाडि बौद्ध संगालो नामक कृति नेपालका संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरले विमोचन गर्नु भएको थियो। केही वर्षभित्रमा लेखकले एक दर्जन भन्दा बढी अनुवाद, सम्पादन र मौलिक कृति प्रकाशमा ल्याएको छ।

अल्पकालीन प्रवर्ज्या सरपन्न

१९ पुष, काठमाडौं। बुद्ध विहार-भूकटीमण्डपमा श्रद्धेय आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको उपाध्यायत्वमा अल्पकालीन श्रामणेर प्रवर्ज्या र ऋषिनी प्रवर्ज्या सम्पन्न भयो। यसरी नै शंखमूल ध्यानकेन्द्र, वसुन्धरा विहार, पदमकीर्ति विहार, कमलपोखरीमा पनि अल्पकालीन प्रवर्ज्या कार्य भएको थाहा हुन आएको छ।

भवतपुरमा ववतृत्वकला सरपन्न

२० पौष, भक्तपुर। मैत्रेय युवा संघ भक्तपुरको आयोजनामा संघकै आठजना सदस्यहरूकाबीच "आजको सन्दर्भमा बुद्ध धर्मको आवश्यकता" विषयमा वक्तृत्वकला भिक्षु संघरक्षितको प्रमुख आतिथ्यत्व एवं कृष्ण कुमार

प्रजापतिको निर्णायकत्वमा सम्पन्न भयो। उक्त प्रतियोगितामा सृजना बज्राचार्य, सिगित कोजु, रशना बज्राचार्य प्रथम, द्वितीय र तृतीय भए भने रोजिना बज्राचार्य, प्रभा शाक्य, सन्जिना शाक्य, रन्जिना शाक्य र अनु बज्राचार्यले सान्त्वना पुरुस्कार प्राप्त गरे।

पञ्चशील प्रार्थना पछि संघका अध्यक्ष तीर्थराज बज्राचार्यको सभापतित्वमा उपाध्यक्ष जानेन्द्र शाक्यले स्वागत मन्तव्य, रत्न सुन्दर शाक्यले शुभकामना मन्तव्य, सहसचिव कृष्ण चन्द्र बज्राचार्यले धन्यवाद जापन गर्नु भएको सो कार्यक्रम राजुमान बज्राचार्यले सञ्चालन गर्नु भयो।

शान्तिवग्नमा धार्मिक पूजागर्ने परम्पराको शुल्खात

ललितपुरको गोदावरीस्थित २५ फिटको बुद्धप्रतिमास्थलमा दिन प्रतिदिन विभिन्न विहार तथा क्षेत्रहरूबाट बुद्धपूजा कार्यक्रम आयोजना गरी एकदिने धार्मिक दिवस मनाउने परम्पराको थाली भएको छ। यसैकममा २९ मसिरका दिन गणमहाविहारबाट उपसंघनायक भिक्षु सुवोधानन्द महास्थविर, ८ पुषका दिन संघाराम विहारबाट भिक्षु संघरक्षित, १५ पुषका दिन सुलक्षणकीर्ति विहारबाट डा. अनागारिका अनोजाको संयोजकत्वमा श्रद्धालु उपासकोपासिकाहरूको सहभागितामा बुद्धपूजा, धर्मदेशना आदि धार्मिक कार्यक्रम सुसम्पन्न भयो।

'चिरं तिट्ठतु सद्गुर्गमो' प्रकाशित

धर्मकीर्ति विहार पुनः निर्माण सम्पन्न भएको पुनीत उपलक्ष्यमा रीना तुलाधरद्वारा रचित चिरं तिट्ठतु सद्गुर्गमो' (सद्गुर्म चिरस्थायी होस्) शीर्षकको ८० पृष्ठको पुस्तक प्रकाशित भएको छ। विहार पुनः निर्माण गर्ने दाताहरू भाइराजा तुलाधर

Tibet Cottage (Pvt) Ltd.

P.O. Box : 1-49 Chha, Jyatha, Thamel, Kathmandu, Nepal
Tel : 226577, 252867 Max : 977-1-240165
E-mail : tcottage@mos.com.np
<http://www.tibetcottage.com>

Tibet Cottage is known for excellence and caters to its patrons' wish for cleanliness, helpfulness and warm hospitality. Because we are family-owned guest house, stay with us and make it a temporary home of their own.

र बसुन्धरा तुलाधर तथा परिवारवाट धर्मदानको रूपमा २००० प्रति प्रकाशित सो पुस्तक जसरी आकर्षक कभर र रामो पृष्ठ देखिन्छ, त्यसरी नै पुस्तकको पनि उपयोगी नै देखिन्छ। दुई खण्डमा प्रस्तुत गरिएको सो पुस्तकको प्रथम खण्डमा संक्षिप्त बुद्धजीवनी, बुद्धकालीन चार प्रमुख विहार तथा विहार दाताहरू र चार संवेगनीय स्थलहरूलाई समेटिएको छ, भने दुरीय खण्डमा धर्मकीर्ति विहारको इतिहास देखि वर्तमान सम्मका समसामयिक विषयलाई सुन्दर ढङ्गमा प्रस्तुत गरिएको छ। परियति सद्ब्रह्म कोविद उपाधि परीक्षा उत्तीर्ण गरिसकेकी उपासिका रीना तुलाधरको यस कृति संग्रहनीय पुस्तककै रूपमा रहने कुरा पुस्तकको अध्ययन पछि स्वीकार्न करै लाग्छ।

चतुर्थ राष्ट्रिय ज्ञानमाला साठीलाला साठपञ्च

२६ पुष, धरान। तीन दिने चतुर्थ राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलन विविध क्याकलापकावीच सम्पन्न भएको छ। भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट झण्डोतोलन र शान्ति पदयात्रा पछि बोधिमत प्रज्वलनको लगतै चतुर्थ राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलन नेपालका त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यम महास्थविरले समुद्घाटन गर्नुभयो। भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको सभापतित्व एवं भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यत्वमा भएको समुद्घाटन समारोहमा विभिन्न वक्ताहरूले मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो। दोश्रो दिनको गोष्ठीमा शाक्य सुरनले ज्ञानमाला र यसको विकास एवं निरन्तरता विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभयो। सम्मेलन अवधिभर विभिन्न ज्ञानमाला भजन समूहले ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गर्नुभयो। यसरी नै २८ गते भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यत्वमा भएको समापन समारोहमा संयोजक प्रभाकर श्रेष्ठले गोष्ठीको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो। त्यसपछि नयाँ पदाधिकारीहरूको चयन पश्चात सांस्कृतिक कार्यक्रमको आयोजना गरियो। उक्त सम्मेलन ज्ञानमाला संघ सुनसरी, धरान- बुद्ध विहारको सकृयतामा सम्पन्न भएको ज्ञात हुन आएको छ।

कोटेश्वरको कुटी विहार जिर्णोद्धार कार्य शुरू

कोटेश्वरमा अवस्थित ऐतिहासिक कुटी विहार कुटी बहाल जीर्ण अवस्थामा रही संरक्षण र संर्वधन गर्नुपर्ने अवस्थामा गुजिरहेको हुँदा कुटी विहार संरक्षण समिति जीर्णोद्धार गर्ने कार्यतरफ अगाडी बढीरहेको कुरा समितिका अध्यक्ष भिक्षु एसधर्मो (भाईलाल प्रजापति) वताउनु हुन्छ। हाल त्यहाँ

भग्नावशेष चैत्यहरू रहेका छन् भने कालो ढुङ्गाको (शिला) आसन सहित बुद्ध मूर्ति पनि रहेको छ। ऐतिहासिक कुटी विहार जहाँ ल्हासा जाने भिक्षु लामाहरू वास बस्ने गर्थे भने त्यसै कुटीको अपभ्रंश भई हाल कोटेश्वर नामाकरण गरि एको कुरा व्यक्त गर्दै भिक्षु यसधर्ममोले जीर्णोद्धार कार्यमा श्रद्धालुहरूबाट यथा श्रद्धा चन्दा दिनको लागि आह्वान गर्नु भएको कुरा ज्ञात हुन आएको छ।

त्यावतःगु ज्ञानमाला राष्ट्रिय साठीलाला यलय

ने.सं. ११२३ थिंलागा तृतीय दिस हिरण्यवर्ण महाविहार, तारेमाम संघ ज्ञानमाला भजन खलःया रवसालय भिंच्छे बाहा:, विरत्न वक्तुबाहा:, हःखा, गुजिबाहा:, न्याखाचोक, बूबाहा:, नःबाहा:, श्रीबाहा:, चिकंबही ज्ञानमाला भजन व एम. पि. विहारया भजनया जः प्रतिनिधिपि मुनाः सहलह व्याकुसे “यल व्यापि ज्ञानमाला भजन महासंघ” चायेकेगु व्यवस्थित। हाल थुगु मुना ज्याय् गाँया ज्ञानमाला भजन खलःपि त्वःफ्यूगुलिं भाजु ज्ञानवहादुर शाक्यया संयोजकत्वे छ्यगु तदर्थ समिति न निस्वन।

उगू तदर्थ समितिं पोहेलाथ्व अष्टमीया दिंस स्वन्हूयंक धरानय् जूगु राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलनय् व्यतिक्रया न्याकःगू र गिष्ट्रिय ज्ञानमाला महासंघया सम्मेलन यलं पाःकाःगु बुखं दु। धर्मसेवक हिराकाजी सुइकाया कथं यल ज्ञानमाला भजन खलःया ऐतिहासिक पृष्ठभूमि स्वयंब्ले ने.सं. १०६० स यल नागबाहाःया तत्कालीन युवकत मुनाः बुद्ध व बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार यायेगु तातुना हिरण्यवर्ण महाविहार तारेमाम संघ पलिस्था याना आधुनिक बाजा गाजा सहित न्हू न्हू कथं संगीतया लय् छुनाः ज्ञानमाला भजन न्ह्याकूगु खः सा यलव्यापि बौद्ध न्ह्यसः लिसः कासाया पर म्मरा न्ह्याकूगु खः।

पोखरामा ध्यान शिविर साठपञ्च

१ पुष, पोखरा। धर्मशीला बुद्ध विहार ध्यान व्यवस्थापन समितिको आयोजनामा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, काठमाडौंका ध्यानगुरु ओवादाचरियो भिक्षु सुजनपियको निर्देशनमा १८ जना साधक-साधिकाहरूको सहभागितामा सप्ताहव्यापि विपस्सना शिविर सम्पन्न भएको छ। वर्मीज भाषामा दिने ध्यान निर्देशनलाई अनागारिकाहरू अगगत्राणी र निर्मलजाणीले नेपालीमा अनुवाद गर्न सहयोग गर्नुभएको कुरा ज्ञात हुन आएको छ।